

SEMINARIA I SESJE KRAJOZNAWCZE

SEMINARIUM KRAJOZNAWCZE

Turystyka w środowisku studenckim jako element wychowania w świetle uchwały V Zjazdu PZPR — to temat seminarium krajoznawczego, jakie zorganizował Oddział Międzyuczelniany w Toruniu w dniu 14 lutego 1969 r.

Wprowadzenie do dyskusji stanowił referat, wygłoszony przez prezesa Oddziału mgr. Wiesława Radomskiego n.t. *Turystyka jako płaszczyzna szerokiej współpracy organizacji młodzieżowych na uczelni*. Drugi referat wygłosił wiceprezes Michał Buchholz pt. *Rola Oddziału Międzyuczelnianego PTTK w środowisku studenckim*.

*

Z inicjatywy Okręgowej Komisji Krajoznawczej i Zarządu Oddziału PTTK „POMET” w Poznaniu zorganizowano 15 marca 1969 r. seminarium krajoznawcze poświęcone Zakładom Metalurgicznym „POMET”.

W czasie seminarium wygłoszono referaty: *Odlewnictwo starożytne i wczesnośredniowieczne w Wielkopolsce* — doc. dr Bogdan Kostrzewski;

— *Odlewnictwo w Wielkopolsce* — mgr inż. Józef Piechota;

— *Zarys historii Zakładów Metalurgicznych „POMET” w Poznaniu* — mgr inż. Marian Materny.

Uczestnicy seminarium zwiedzili również zakład i obejrzeni film o „Pomecie”.

*

Z okazji 50-lecia szkolnego ruchu krajoznawczo-turystycznego i 25-lecia PRL zorganizowano w Krakowie w dniu 4—5.V.1969 r. sesję krajoznawczą. Wzięli w niej udział m.in.: zastępca przewodniczącego Rady Państwa, rektor UJ prof. dr Mieczysław Klimaszewski, kierownik Wydziału Kultury, Nauki i Oświaty KW PZPR dr J. Jarowiecki oraz liczni przedstawiciele szkolnych kół krajoznawczo-turystycznych regionu krakowskiego i delegacje z innych województw. Po interesujących referatach prof. dr M. Dobrowolskiej i prof. dr W. Goetla, kierownik Szkolnego Wojewódzkiego Ośrodka Krajoznawczo-Turystycznego w Krakowie mgr C. Błażda przedstawił dotychczasowe osiągnięcia i perspektywy dalszego rozwoju tego ruchu.

Uczestnicy sesji złożyli kwiaty pod tablicą pamiątkową prof. Ludomira Sawickiego w Krakowie oraz na grobie Leopolda Węgrzynowicza w Dobrej w powiecie limanowskim.

*

Zarząd Oddziału PTTK oraz Prezydium MRN w Kępnie zorganizowały 15 września 1969 r. seminarium krajoznawcze.

Było ono poświęcone przypomnieniu dziejów połączenia Wielkopolski z Pomorzem Wschodnim, dokonanego na Zjeździe w Kępnie 15.II.1282 r. przez Przemysława II i Mszczuja II.

Na seminarium ogłoszono następujące referaty:

— *Aspekty prawno-polityczne Układu Kępińskiego z 15.II.1282 r.* — mgr Lech Kokociński;

— *Znaczenie Układu Kępińskiego w perspektywie politycznej dnia dzisiejszego* — Tadeusz Bolduan.

*

Zarząd Oddziału PTTK w Środzie Wielkopolskiej, przy współpracy Średzkiego Towarzystwa Kulturalnego zorganizował w dniu 20 września 1969 r. sesję popularnonaukową poświęconą gen. Janowi Henrykowi Dąbrowskiemu. Na sesji zostały ogłoszone referaty:

— *Gen. Jan Henryk Dąbrowski jako wzór patrioty i obywatela* — doc. dr F. Paprocki;

— *Gen. Jan Henryk Dąbrowski a Wielkopolska* — dr Ludwik Gomolec;

— *Osiągnięcia gospodarcze powiatu średzkiego w okresie 25 lat PRL* — mgr Z. Nawrocki;

— *Z przeszłości Winnogóry i jej okolic* — dr Ludwik Gomolec.

Na zakończenie sesji uczestnicy wyjechali do Winnogóry, gdzie złożyli wieńce na grobie gen. J. H. Dąbrowskiego.

*

30 września 1969 r. odbyła się w Poznaniu, zorganizowana przez Wielkopolską Komisję Opieki nad Zabytkami, sesja popularnonaukowa na temat: *Osiągnięcia polskiej myśli konserwatorskiej*.

Referat wprowadzający pt. *Zagadnienia konserwacji zabytków w Polsce do 1939 r.* wygłosił Jerzy Remer — dyrektor muzeum w Toruniu.

Drogi rozwojowe muzealnictwa na terenie Wielkopolski, stan obecny oraz plany na przyszłość odnośnie rozbudowy sieci muzealnej — przedstawił dyrektor Muzeum Narodowego w Poznaniu doc. dr Kazimierz Malinowski.

Wykład *Osiągnięcia polskich konserwatorów zabytków w Egipcie, Nubii i na Bliskim Wschodzie* — wygłosiła dr Jadwiga Lipińska — kustosz działu archeologii śródziemnomorskiej Muzeum Narodowego w Warszawie.

O światowej pozycji polskiej szkoły konserwatorskiej mówił prof. Bohdan Marconi — przewodniczący Komisji Konserwacji Malarstwa Międzynarodowej Rady Ochrony Zabytków (ICOMOS).

*

Zarząd Oddziału PTTK w Kępnie zorganizował w dniu 5 października 1969 r. seminarium poświęcone związkowi ziemi kępińskiej z Dolnym Śląskiem. W czasie seminarium ogłoszono referaty:

Historyczne koneksje ziemi kępińskiej z Dolnym Śląskiem — mgr Lech Kokociński;

Wspomnienia i dokumenty z okresu walk o powrót śląskich okolic Bralina i Rychtala do Macierzy w latach 1918—20 — Feliks Gruszka;

Najnowsze kontakty Kępna ze Śląskiem — inż. Jerzy Komorowski.

Na zakończenie seminarium uczestnicy obejrzeli występy artystyczne zespołu regionalnego z Wodlicznej.

Materiały z seminarium zostały opublikowane i stanowią cenny przyczynek do dziejów ziemi kępińskiej.

*

Zarząd Oddziału PTTK w Skierniewicach, przy współpracy Polskiego Towarzystwa Lekarskiego i Ligi Ochrony Przyrody, zorganizował 18 października 1969 r. sesję popularnonaukową na temat: *Współczesna turystyka i ochrona przyrody a zdrowie człowieka*. Referat zasadniczy wygłosił prof. dr med. Stanisław Cwynar.

*

Okręgowa i Oddziałowa Komisja Krajoznawcza oraz Muzeum Etnograficzne we Wrocławiu zorganizowały 9 listopada 1969 r. seminarium n.t. *Krajoznawstwo współczesne na przykładzie m. Wrocławia*. Odczyt n.t. *Współczesność i nowość w krajoznawstwie* wygłosił mgr A. Czarnowski. Uczestnicy seminarium zwiedzili również Zakłady Techniki Obliczeniowej, Wojewódzką Pracownię Urbanistyczną oraz wzięli udział w spotkaniu z czynnymi twórcami ludowymi.

*

Zarząd Oddziału PTTK w Lidzbarku Warmińskim zorganizował w dniach 30

listopada — 1 grudnia 1969 r. sesję krajoznawczą.

Referaty na sesji wygłosili: mgr Wł. Ogrodziński n.t. *Lidzbark Warmiński wczoraj i dziś* oraz doc. dr J. Braun n.t. *Rola krajoznawstwa w kształtowaniu rozwoju regionu*.

Uczestnicy sesji zwiedzili zabytki Lidzbarku oraz wzięli udział w wycieczce krajoznawczej.

Ryszard Cetnarski

SESJA LENINOWSKA

W okresie od kwietnia 1969 do kwietnia 1970 r., z okazji 100 rocznicy urodzin wielkiego wodza Rewolucji Październikowej, trwa w Polsce tzw. Rok Leninowski. Obchody związane z uczuciem tej rocznicy zbiegają się z 25 rocznicą powrotu Ziemi Zachodnich i Północnych do Macierzy, a także z 25-leciem powstania województwa opolskiego i na Opolszczyźnie będą miały wyjątkowo uroczysty przebieg.

Ostatnio dużym wydarzeniem w stolicy województwa była uroczysta sesja popularyzacyjna poświęcona zainteresowaniom krajoznawczym Włodzimierza Iljicza Lenina, którą pod patronatem Wojewódzkiego Komitetu Kultury Fizycznej i Turystyki przy współudziale Zarządu Wojewódzkiego TPPR zorganizował Zarząd Okręgu PTTK Śląska Opolskiego w Opolu.

W sesji m.in. wzięli udział: sekretarz KMłP PZPR — Zenon Patrzyński, zastępca sekretarza generalnego ZG PTTK — Wojciech Militz, zastępca przewodniczącego WKKFiT w Opolu — Tadeusz Kiciński.

Części oficjalnej uroczystości przewodniczył prezes Zarządu Okręgu PTTK Janusz Jabrzemski. Zgromadzeni — byli nimi głównie działacze i aktywiści PTTK z terenu województwa — z zainteresowaniem wysłuchali referatów o życiu i działalności Lenina. Referat pt. *Markszm-leninizm o kwestii wypoczynku po pracy* wygłosił wiceprezes Zarządu Okręgu PTTK Stanisław Dąbrowski. *Zainteresowania krajoznawcze Włodzimierza Iljicza Lenina* — Zbigniew Tomkowski, autor świetnego opracowania opublikowanego pod tymże tytułem w roczniku *Ziemia* — 1967, *Lenin o młodości* — Jerzy Dworniak, lektor ZG TPPR.

Na część artystyczną imprezy złożył się montaż poetycko-muzyczny poświęco-

ny Leninowi, w wykonaniu aktorów Państwowego Teatru Ziemi Opolskiej.

Jerzy Stemplewski

SEJMIK KRAJOZNAWCZY

W Wałbrzychu i Szczawnie-Zdroju, w ramach przygotowań do ogólnopolskiej narady krajoznawczej PTTK, odbył się sejmik krajoznawczy poświęcony miejscu i roli krajoznawstwa w turystyce kwalifikowanej.

Na sejmik przybyło prawie 100 działaczy krajoznawczych oraz przedstawicieli komisji turystyki kwalifikowanej z całej Polski. W obradach wzięli również udział prezes Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego Piotr Gajewski oraz przedstawiciele miejscowych władz kultury fizycznej i turystyki i Związku Zawodowego Górników.

Referat na temat *Krajoznawstwo w turystyce kwalifikowanej* wygłosił Janusz Zaremba. Ponadto wygłoszone zostały cztery referaty szczegółowe o roli krajoznawstwa w poszczególnych dyscyplinach turystyki kwalifikowanej. Kazimierz Miedziński mówił o *Krajoznawstwie w turystyce pieszej nizinnej i górskiej*, Lech Chrzęszcz o *Krajoznawstwie w turystyce motorowej*, Narcyz Bondyr o *Krajoznawstwie w turystyce wodnej* oraz Krzysztof Mazurski o *Treści krajoznawczej w wycieczkach autokarowych*.

Referaty wygłoszone podczas obrad oraz ożywiona dyskusja wykazały, że nie we wszystkich imprezach turystycznych w dostateczny sposób uwzględniona jest treść krajoznawcza. Dotyczy to również zasad zdobywania odznak turystyki kwalifikowanej.

Ryszard Cetnarski

SEJMIK KRAJOZNAWCZY W LUBACZOWIE

W ramach przygotowań do Ogólnopolskiej Narady Krajoznawczej Oddział PTTK w Lubaczowie, w porozumieniu z Okręgową Komisją Krajoznawczą w Rzeszowie i Towarzystwem Miłośników Ziemi Lubaczowskiej, zorganizował 15 maja 1969 r. Sejmik Krajoznawczy w Lubaczowie. Obrady poświęcone były omówieniu walorów turystycznych i krajoznawczych powiatu lubaczowskiego

oaz problemów opieki nad zabytkami i ochrony przyrody.

Na program Sejmiku, któremu przewodniczył Ryszard Moskal — Kierownik Wydziału Kultury Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Lubaczowie, złożyły się referaty: *Krajoznawstwo szkołą patriotyzmu* — Bronisław Cmela, *Walory krajoznawcze powiatu lubaczowskiego* — Włodzimierz Czernecki, *Zabytki architektury w powiecie lubaczowskim i stan ich zachowania* — Marian Szabatowski, *Rola społecznej opieki nad zachowaniem zabytków w powiecie lubaczowskim* — Franciszek Błoński.

W obradach wzięło udział około 60 osób z terenu województwa rzeszowskiego. Ożywiona dyskusja wykazała duże zainteresowanie działaczy PTTK Okręgu Rzeszowskiego problematyką krajoznawczą oraz sprawami opieki nad zabytkami i ochrony przyrody. Szczególnie wiele uwagi poświęcono w dyskusji zagadnieniom dydaktycznej i wychowawczej wartości krajoznawstwa.

Na podkreślenie zasługuje fakt, że niektórzy działacze obecni na Sejmiku zadeklarowali swoją gotowość pełnienia roli społecznego opiekuna nad zabytkami powiatu lubaczowskiego. W ten sposób pozyskano 15 nowych społecznych opiekunów zabytków.

Po zakończeniu obrad odbyło się wspólne posiedzenie Okręgowej i Oddziałowej Komisji Krajoznawczej w Lubaczowie. Omówiono na nim główne kierunki pracy krajoznawczej na lata 1969—70, ze szczególnym uwzględnieniem udziału w obchodach XXV-lecia PRL i XXV-lecia powstania województwa rzeszowskiego.

W obradach oraz w posiedzeniu Komisji Krajoznawczej wzięli udział przedstawiciele Komitetu Powiatowego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej i Powiatowej Rady Narodowej.

Bronisław Cmela

ŚLADAMI JURANDA

Z dawnego zamczyska opisanego plastycznie przez Sienkiewicza zostały tylko resztki. A jednak mistrzostwo niezrównanego autora *Krzyżaków* sprawia, że niemal każdy turysta bezwiednie szuka w starych murach okienka, z którego Jurand usłyszał głos porwanej i uwięzionej Danusi.

Kiedy mijamy otoczony kwietnikami pomnik wielkiego pisarza i zbliżamy się do bramy zamkowej, ogarnia nas dziwne

wzruszenie i niepokój. Może właśnie tutaj stał pokornie w pokutnym worze nieustraszony Jurand, postrach rycerzy czarnego krzyża? Może za chwilę w przedwieczornej ciszy usłyszymy głos Danusi uwięzionej w zamkowej wieży... Fikcja staje się rzeczywistością, legenda autentyczną prawdą — bo taka jest magia słów wielkiego pisarza. To ona przecież sprawiła, że niegdyś, jeszcze za życia autora, wiejska babinka zaniosła na plebanię uciulanę z trudem grosiki i zamówiła mszę za duszę pana Podbięty...

Jesteśmy w bramie zamkowej. Nie ma już zwodzonego mostu na łańcuchach i ciężkiej, żelaznej kraty zabezpieczającej wjazd na dziedziniec zamkowy. Pozostała jedynie głęboka fosa i fragment starych murów zamkowych od strony jeziora (zachodniej). Na miejscu XIV-wiecznego zamku Niemcy zbudowali gmach starostwa (1933 r.). Na wyniosłej wieży umieszczono dwa potężne dzwony, które jeszcze dziś wydzwaniają donośnie godziny. O historii starego zamczyska i uroczej ziemi szczycieńskiej dowiemy się wielu szczegółów w Muzeum Mazurskim, zlokalizowanym w południowym skrzydle zamku. Na szczególną uwagę zasługuje dział etnograficzny z bogatą kolekcją malowanych ręcznie kafli piecowych z drugiej połowy XVIII i pierwszej XIX w. Spotykamy tam również prawdziwy unikat w postaci pieca kaflowego wykonanego w pierwszej połowie XIX w. przez Jana i Fryderyka Karpowiczów z Nidzicy. Piec ten do r. 1940 znajdował się w Wawrochach pod Szczytnem, w domu Kościarskich. Na niektórych kafkach oglądamy obrazki z czasów powstania listopadowego i wojen napoleońskich, które głośnym echem odbiły się na ziemi mazurskiej. Napisy na kafkach są polskie, w oryginalnej gwarze mazurskiej.

W dziale historycznym Muzeum warto zwrócić uwagę na ciekawą kolekcję starej broni i zbroi, które częściowo były wykorzystywane przy nakręcaniu filmu „Krzyżacy”. Pozostały z tego czasu jeszcze gipsowe odlewy rycerzy na koniach, zmagających w skrzydle starego zamku, pokryte grubą warstwą kurzu i pajęczyny. Może warto pomyśleć o wyeksponowaniu tych figur np. w wieży zamkowej.

Do rozważenia jest także propozycja uświetnienia dorocznych Dni Oświaty, Książki i Prasy ciekawym widowiskiem historycznym obrazującym dzieje nieśczęsnego rycerza ze Spychowa lub pojedynkę Zbyszka z Bogdańca z bratem Rottgerem na topory. Widowisko takie

rozgrywane w niezwyklej scenerii starego zamku, przy zastosowaniu odpowiednich efektów audio-wizualnych cieszyłyby się zapewne dużym powodzeniem wśród turystów i mieszkańców Szczytna.

Andrzej Wyszkowski

KOMISJA HISTORYCZNA ZG PTTK

W dniu 26 października 1968 r. Plenum Zarządu Głównego PTTK powołało nową Komisję Historyczną ZG PTTK w następującym składzie: Marek Arczyński, Mieczysław Domagała, Lesław Dobrucki, Zygmunt Beczkowicz, Kazimierz Dorawski, Zygmunt Filipowicz, Piotr Gajewski, Walery Goetel, Alfred Górny, Stanisław Lenartowicz, Stanisław Herbst, Feliks Kanclerz, Tadeusz Kaszper, Władysław Krygowski, Zbigniew Kulczycki, Stanisław Leszczycki, Edmund Massalski, Maria Irena Mileska, Wojciech Militz, Stanisław Ostrowski, Stanisław Poznański, Jerzy Przedziecki, Ksawery Franciszek Sawicki, Adam Słomczyński, Jerzy Sierpiński, Stefan Strogulski, Zbigniew Tomkowski. Na funkcję przewodniczącego Komisji Historycznej ZG PTTK powołano Prezesa Towarzystwa, Piotra Gajewskiego.

Pierwsze plenarne posiedzenie Komisji Historycznej ZG PTTK w nowym składzie osobowym odbyło się w dniu 9 maja 1969 r. Dokonano na nim wyboru Prezydium Komisji w następującym składzie: przewodniczący — Piotr Gajewski (powołany przez Plenum ZG PTTK w dniu 26.X.1968 r.), wiceprzewodniczący: Marek Arczyński i Zbigniew Kulczycki, sekretarz — Zbigniew Tomkowski, członkowie Prezydium: Władysław Krygowski, Maria Irena Mileska, Jerzy Przedziecki i Franciszek Ksawery Sawicki.

Plenum przedyskutowało program działania Komisji Historycznej ZG PTTK na lata 1969—72, zreferowany przez sekretarza Komisji Zbigniewa Tomkowskiego. Plenum zatwierdziło również regulamin Komisji Historycznej, przedstawiony przez Wojciecha Militza.

Na posiedzeniu Prezydium Komisji Historycznej, odbytym w dniu 30 czerwca 1969 r. zatwierdzono program i plan pracy Komisji oraz powołano następujące zespoły problemowe: naukowo-programowy (przewodnicząca Maria Irena Mileska), dokumentacji (przewodniczący Franciszek Ksawery Sawicki), wydawnictw historycznych (przewodniczący Zbigniew

Tomkowski) i popularyzacji historii krajoznawstwa (przewodniczący Marek Arczyński).

Ponadto postanowiono opracować program udziału PTTK w obchodach 500 rocznicy urodzin Mikołaja Kopernika i stulecia urodzin Włodzimierza Lenina.

Zbigniew Tomkowski

FELIKS KANCLERZ

W dniu 14 października 1969 r. w wieku 61 lat zmarł mgr inż. arch. Feliks Kanclerz.

Zmarły był członkiem naczelnych władz Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego od chwili jego powstania, długoletnim wiceprezesem Zarządu Głównego, jednym z najbardziej zasłużonych działaczy PTTK.

Oddany całym sercem organizacji społecznego ruchu opieki nad zabytkami, ceniony wykładowca i wybitny popularyzator idei krajoznawstwa.

Za zasługi w działalności społecznej i zawodowej odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, odznaką „Zasłużonego Działacza Turystyki”, Złotą Odznaką „Za Opiekę nad Zabytkami”, Złotą Odznaką PTTK i innymi odznaczeniami państwowymi i społecznymi.

R. C.

JULIAN PIWOWARSKI

W dniu 24 grudnia 1969 r. zmarł w Miechowie w wieku 86 lat długoletni kustosz Muzeum Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego — obecnie Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego — Julian Piwowarski.

Julian Piwowarski urodził się 5 stycznia 1883 r. we wsi Kalina Wielka w rodzinie rzemieślniczej. Warunki domowe zmusiły go do pracy już w 14 roku życia. Rozpoczął ją jako pomocnik pisarza gminnego. Owocną pracę dla społeczeństwa zakończył w 1949 r. jako burmistrz Miechowa. Piastował też szereg stanowisk społecznych; był prezesem Banku Spółdzielczego w Miechowie, członkiem wielu towarzystw i organizacji. W czasie okupacji był aktywnym członkiem ruchu oporu.

Od r. 1910 J. Piwowarski związał się z Polskim Towarzystwem Krajoznawczym i jego Muzeum założonym w 1907 r. w

Miechowie przez Stanisława Czarnowskiego. Zaopiekował się zbiorami Muzeum po I wojnie światowej w 1919 r., a formalnie kustoszem mianowało go Polskie Towarzystwo Krajoznawcze w 1923 r. Był nim do końca swego życia.

Za swoją działalność odznaczony był Srebrnym Krzyżem Zasługi z Mieczami, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Krzyżem Partyzanckim, Złotą Odznaką PTTK i wielu odznaczeniami i dyplomami.

R. C.

MIĘDZYNARODOWA KONFERENCJA TURYSTYCZNA

W dniach od 25.X.—1.XI.1969 r. obradowała w Warszawie IX Konferencja Organizacji Turystycznych europejskich krajów socjalistycznych. Konferencję zorganizował Zarząd Główny Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego przy współudziale Krajowej Rady Ogólnozwiązkowej Federacji Sportu, Wychowania Fizycznego i Turystyki CRZZ. Uczestniczyli w niej przedstawiciele organizacji turystycznych: Bułgarii (Bułgarski Związek Turystyczny), Czechosłowacji (Federacja Turystyki i Campingu Czechosłowackiego Związku Wychowania Fizycznego), NRD (Komitet Turystyki i Wędrownictwa), Rumunii (Rumuńska Federacja Turystyki i Alpinizmu), Węgier (Węgierskie Towarzystwo Przyjaciół Przyrody), Związku Radzieckiego (Centralna Rada do Spraw Turystyki WCSPS), Polski (Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze).

Otwarcia Konferencji dokonał prezes Zarządu Głównego PTTK, Piotr Gajewski, witając zebranych i nakreślając jej cel i jej zadania.

Przemówienie powitalne wygłosił zastępca przewodniczącego GKKFiT — Józef Rutkowski. Referat omawiający 25-letni dorobek Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej w dziedzinie turystyki, zwłaszcza turystyki socjalnej, wygłosił sekretarz Centralnej Rady Związków Zawodowych Wiesław Kos.

W uroczystości otwarcia Konferencji uczestniczył również zastępca kierownika Wydziału Agitacji i Propagandy KC PZPR Jan Skrzypczak oraz przedstawiciele bratnich organizacji, współpracujących z PTTK.

PTTK było reprezentowane na konferencji przez delegację w składzie: wiceprezes Zarządu Głównego PTTK J.

Przedziecki, sekretarz generalny S. Strogulski, zastępca sekretarza generalnego W. Militz, sekretarz Krajowej Rady Ogólnozwiązkowej Federacji Sportu, Wychowania Fizycznego i Turystyki J. Topisz.

Uczestnicy Konferencji z zainteresowaniem wysłuchali wystąpień przedstawicieli delegacji polskiej na następujące tematy:

— ideowo-wychowawczej roli turystyki w rozwoju społeczeństwa socjalistycznego (W. Militz),

— organizacji turystyki i wypoczynku w związku ze skracaniem czasu pracy (J. Topisz),

— międzynarodowej współpracy organizacji turystycznych (S. Strogulski).

Omówiono również program udziału turystów w obchodach 100 rocznicy urodzin W. Lenina. Propozycje w tej sprawie przedstawiła delegacja polska.

Obrodam roboczym Konferencji przewodniczyli kolejno przewodniczący każdej delegacji.

W wyniku wielostronnych rozmów uzgodniono plany wymiany turystycznej oraz wspólny Kalendarz Imprez Turystycznych na 1970 r.

Spotkanie przebiegało w serdecznej i przyjacielskiej atmosferze, nacechowanej zgodnością poglądów w kwestii podstawowych zasad rozwoju turystyki w społeczeństwie socjalistycznym, z uwzględnieniem specyficznych odrębności działania w każdym z krajów.

Uczestnicy Konferencji uznali za celowe kontynuowanie spotkań przedstawicieli organizacji turystycznych krajów socjalistycznych ze względu na pożytek wynikający z wymiany doświadczeń w zakresie najbardziej skutecznych metod rozwijania turystyki, zapewnienia jej ideowo-wychowawczej treści i właściwej roli w pogłębianiu więzów przyjaźni i braterstwa między narodami krajów socjalistycznych.

Uczestnicy Konferencji uzgodnili, że będą co roku wymieniali informacje o organizowanych u siebie międzynarodowych imprezach turystycznych najpóźniej do końca października roku poprzedzającego te imprezy. W związku z tym przyjęto zaproszenie Czechosłowackiej Federacji Turystyki i Campingu oraz Węgierskiego Towarzystwa Przyjaciół Przyrody do przeprowadzania X Konferencji Organizacji Turystycznych Krajów Socjalistycznych jesienią 1970 r. na terenie Czechosłowacji i XI Konferencji w 1971 r. na Węgrzech.

Postanowiono, iż przedmiotem obrad X Konferencji organizacji turystycznych

krajów socjalistycznych będą następujące problemy:

— rozwój turystyki młodzieżowej (temat ten przygotowują przedstawiciele NRD),

— szkolenie i wykorzystanie kadr turystycznych (przygotują przedstawiciele Bułgarii),

— modernizacja form i metod działalności turystycznej (przygotują przedstawiciele Czechosłowacji).

Uczestnicy Konferencji wyrazili również uznanie dla osiągnięć Polski Ludowej w dziedzinie turystyki oraz podziękowanie dla PTTK za jej zorganizowanie i sprawny przebieg.

Przedstawiciele poszczególnych państw zapewniali, że reprezentowane przez nich organizacje turystyczne dołożą wszelkich starań, aby poprzez swoją działalność krajoznawczą i turystyczną przyczynić się do pełnej realizacji konkretnych wskazań narady Partii Komunistycznych i Robotniczych w Moskwie 1969 r. w dziedzinie utrwalenia pokoju światowego, umacniania i rozszerzania zdobyczy socjalizmu oraz tworzenia warunków dla wypoczynku ludzi pracy.

Ryszard Cetnarski

NOWE OBIEKTY TURYSTYCZNE

Kielecki Park Kultury i Wypoczynku

Na ogromnym obszarze ponad 3300 ha powstanie w Kielcach Park Kultury i Wypoczynku. W jego skład wejdzie m. in. wzgórze Telegraf, istniejący już rezerwat przyrody Karczówka oraz popularna miejscowość wypoczynkowa Słowik. Ośrodkiem parku będą tereny starego wyrobiska na wzgórzu Kadzielnia — jedyne w Europie rezerwat geologicznego i przyrodniczego tego rodzaju. Na terenie rezerwatu znajduje się kilkanaście jaskiń, spośród których kilka ma do 100 m długości. W parku, wśród lasów i zieleni zbudowane zostaną ośrodki sportów letnich i zimowych, skansen, ogród zoologiczny i botaniczny.

Projektanci tego wielkiego obiektu zaplanowali również budowę domu turystycznego, placówek gastronomicznych, domków campingowych, pól namiotowych, a także basenu kąpielowego i boisk sportowych. Na zboczu wzgórza Telegraf zbudowany zostanie wyciąg narciarski i tor saneczkowy. Nad naturalnym zalewem wodnym powstanie amfiteatr na 6 tys. miejsc.

Unikalne warunki, jakie stworzyła natura, wykorzystane będą do budowy muzeum materiałów budowlanych. W placówce tej eksponowane będą wszystkie rodzaje występujących w kraju kopalin. Zaadaptowany kręgowy piec wapieniczny posłuży jako zabytek architektury przemysłowej. Na terenie Parku powstanie również największe w Polsce Muzeum Geologiczne, w którym będą eksponowane przede wszystkim znaleziska i eksponaty z terenu dawnego Staropolskiego Zagłębia Górniczego.

Dotychczas na terenie Parku zbudowano dwa wyciągi i skocznię narciarską. Projekt urządzenia w Kielcach Parku Kultury i Wypoczynku wywołał duże zainteresowanie wśród miejscowego społeczeństwa, które postanowiło część prac wykonać w czynie społecznym.

Kombinat turystyczny

W Chęcinach na Kielecczyźnie, odwiedzanych bardzo licznie przez turystów, powstaje nowy, duży ośrodek turystyczno-wypoczynkowy.

W duży kombinat turystyczny przekształcony będzie zespół zabytkowych budynków w Chęcinach, wybudowanych za czasów Kazimierza Wielkiego, prawie 600 lat temu. Kombinatu dysponować będzie kilkudziesięcioma pokojami oraz dużą salą restauracyjną.

Do celów turystycznych przygotowuje się zamek w Chęcinach. Turystom udostępniąca będa wieża zamkowa, z których roztacza się piękny widok. Główną jednak atrakcją będzie jaskinia „Raj” należąca do najpiękniejszych w kraju. Do jaskini tej wytyczony zostanie szlak turystyczny, a teren położony w pobliżu jaskini zostanie zagospodarowany.

Solina

Zagospodarowanie wielkiego zalewu w Solinie postępuje szybko naprzód. W 1969 r. rozpoczęto adaptację byłego osiedla robotniczego oraz wyposażenie terenów plażowo-kąpieliskowych. W jednym z budynków osiedlowych powstaje hotel turystyczny na 140 miejsc (pokoje dwuosobowe). Czynna jest restauracja „Kaskada”. Do użytku turystów oddano molo spacerowe, dwa baseny pływające oraz pasażerską przystań pływającą. Atrakcją turystyczną jest pasażerski statek spacerowy „Czajka”, pływający po zalewie. Statek odbywa codziennie po kilka rejsów do Horodka i Wołkowy zabierając

każdorazowo komplet pasażerów (36 osób). Ponadto turyści mają tutaj do dyspozycji kajaki, rowery wodne, motorówki i żaglówki.

Nad zalewem przebywa w sezonie około 2 tys. osób. W dni świąteczne liczba turystów przekracza nawet 5 tys.

Ośrodek w Ulanowie

Znane niegdyś z flisactwa niewielkie miasteczko nad Sanem — Ulanów staje się znów bardzo popularne. W miejscowości tej od paru lat trwa rozbudowa zakładowego ośrodka wypoczynkowego huty „Stalowa Wola”. W ulanowskim ośrodku nad Sanem zbudowano dotychczas 55 domków campingowych o 270 miejscach. Znajduje się tu również pawilon gastronomiczny. W 1968 r. w ośrodku wypoczywało ponad 32 tys. osób.

W przyszłości w Ulanowie mają być zbudowane nowe obiekty: hotel o 48 miejscach i stołówka z zapleczem gospodarczym. Na rzece Tanew powstanie próg wodny. Będzie to wkrótce najlepiej wyposażony w województwie rzeszowskim ośrodek wypoczynkowy po pracy.

„Wyspa Mieszczkańska”

W Wrocławiu przystąpiono do budowy wielkiego ośrodka rekreacyjnego. Na tzw. Wyspie Mieszczkańskiej powstaną baseny kąpielowe, stadion, korty tenisowe, wesole miasteczko oraz inne urządzenia rozrywkowe.

Na wyspach: Słodowej i Bielarskiej — powstanie skansen dolnośląskiej kultury ludowej. Obecny park Szczytnicki zostanie zagospodarowany i zamieniony na Miejski Park Kultury i Wypoczynku.

Schroniska PTSM

W Zakopanem oddano do użytku nowe schronisko Polskiego Towarzystwa Schronisk Młodzieżowych. Na uroczystość otwarcia schroniska przybyli m. in.: wiceminister Oświaty i Szkolnictwa Wyższego — Waldemar Winkiel, prezes Międzynarodowej Federacji Schronisk Młodzieżowych — dr Anton Grassl, przedstawiciele terenowych władz partyjnych oraz delegaci wszystkich organizacji młodzieżowych.

Nowe zakopiańskie schronisko mieści się w trzech budynkach byłej szkoły hotelarskiej. Może ono gościć jednorazowo

Schronisko PTSM w Krakowie. Fot. CAF — Piotrowski

220 osób. Przy schronisku znajdują się boiska sportowe oraz pole namiotowe.

Nowe schronisko PTSM otwarto również w Krakowie.

Dom Turysty

Baza turystyczna w kraju powiększyła się o nowoczesny obiekt — Dom Turysty PTTK w Sandomierzu.

Nowy obiekt położony malowniczo na nadwiślańskiej skarpie, posiada 146 miejsc. Pokoje posiadają nowoczesne meble oraz łazienki i telefony.

W Domu Turysty czynna będzie restauracja i kawiarnia, łącznie na 150 miejsc.

Dworzec turystyczny

W Świecku n. Odrą przekazano do użytku nowoczesny dworzec dla obsługi granicznego ruchu turystycznego.

Świecko jest najruchliwszym w kraju punktem granicznym, którym przejeżdża większość turystów z Europy zachodniej.

Nowo wybudowany obiekt jest dwupoziomowy: dołem odbywa się tranzyt towarowy, górą zaś — samochodowo-mo-

tocyklowy. W ciągu doby może tutaj być obsługanych około 4 tys. użytkowników pojazdów mechanicznych.

W głównym gmachu, zbudowanym z metalu i szkła znajdują się m. in. poczekalnie, kawiarnia, bufet szybkiej obsługi, placówka wymiany walut PZMot., poczta, stoisko z pamiątkami, punkt informacji turystycznej.

Oprac. Zbigniew Tomkowski

JUBILEUSZ GOPR

W dniach 26—29 września 1969 r. w Zakopanem odbyły się uroczystości jubileuszowe 60-lecia Górskiego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego. Wzięli w nich udział ratownicy wszystkich grup terenowych GOPR i delegacje organizacji ratownictwa górskiego z Austrii, Bułgarii, Czechosłowacji, NRD i Szwajcarii.

Do schroniska PTTK na Kalatówkach, gdzie odbyły się centralne obchody jubileuszu przybyli m. in. przewodniczący GKKFiT — Włodzimierz Reczek, wiceprezes ZG PTTK — Jerzy Przedziecki, przedstawiciele krakowskich wojewódzkich władz partyjnych i administracyjnych, działacze komitetów PZPR i rad narodowych powiatu nowotarskiego i miasta Zakopanego.

Referat na temat rysu historycznego ratownictwa górskiego w Polsce wygłosił prezes GOPR — Jerzy Ustupski. Okolicznościowe przemówienia wygłosili: przewodniczący GKKFiT Włodzimierz Reczek, wiceprezes ZG PTTK — Jerzy Przedziecki i przewodniczący MRN w Zakopanem S. Gach. Odbyły się również pokazy ratownictwa górskiego, wspólna wycieczka do Morskiego Oka i w Tatrzy Wysokie oraz wieczornica w schronisku Roztoka. Ponadto obradowała konferencja profilaktyczna IKAR-u (Międzynarodowa Komisja Ratownictwa Alpejskiego), poświęcona omówieniu doświadczeń ratowników i zapoznaniu się z nowymi metodami ratownictwa górskiego.

Referat wprowadzający na temat polskich doświadczeń w profilaktyce górskiej wygłosił B. Bielecki.

Z okazji jubileuszu 60-lecia GOPR zaśluzeni ratownicy otrzymali Odznaki PTTK. Prezes Horskiej Służby — Fero Mrazik udekorował w imieniu swej organizacji honorowymi odznaczeniami prezesa GOPR Jerzego Ustupskiego oraz Tadeusza Pawłowskiego i Zbigniewa Roniego. Prezes austriackich ratowników Hans Auer przekazał GOPR-owi dar w

postaci zestawu Grammingera — nowoczesnego sprzętu do akcji ratowniczej na stromych ścianach wysokogórskich.

R. C.

JUBILEUSZ CZĘSTOCHOWSKIEJ TURYSTYKI

W 1968 r. minęła 60 rocznica zorganizowania jednego z pierwszych oddziałów PTK na terenie obecnego województwa katowickiego.

Oddział Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego w Częstochowie powstał 12 grudnia 1908 r. Jego założycielami byli: dr Władysław Biegański — wybitny naukowiec, lekarz i filozof oraz inż. Adam Świętochowski — naczelnik Oddziału Drogowego Warszawsko-Wiedeńskiej Drogi Żelaznej. Prezesem Zarządu wybrano: dr. Wł. Biegańskiego, Karola Rosenfelda i inż. Adama Świętochowskiego — sekretarzami.

Powstanie PTK miało doniosłe znaczenie ze względu na ówczesne warunki wychowania w szkole, które nie sprzyjały budzeniu w społeczeństwie zamiłowania do turystyki.

12 września 1909 r. odbyło się w Częstochowie zebranie delegatów wszystkich Oddziałów PTK, na którym dr Wł. Biegański wygłosił odczyt o założeniu czasopisma krajoznawczego. W tym samym roku urządzona została w Częstochowie największa w zaborze rosyjskim Wystawa Przemysłowo-Rolnicza, w której częstochowski Oddział czynnie uczestniczył. Od komitetu organizacyjnego otrzymał i licznych wystawców Oddział otrzymał kilkanaście gablotek, map i okazów geologicznych. Dary te stały się zaczątkiem Muzeum Przyrodniczego.

Szczególną zasługą działaczy było wydanie w 1909 r. *Przewodnika po Częstochowie i okolicy*. Autorem większości tekstów i planów tego wydawnictwa był inż. A. Świętochowski.

W 1909 r. PTK liczyło 63 członków, a w 1913 r. już 84. Szczególnie ożywioną działalność przejawiał w okresie od 1908 do 1913 r.

W myśl zadań statutowych organizowano również odczyty. Prelekcje wygłaszali m. in. jeden z pionierów polskiego krajoznawstwa Aleksander Janowski z Warszawy, prof. Jasiński z Sosnowca oraz dr Wł. Biegański, inż. A. Świętochowski i prof. Prüffer.

Założono również własną bibliotekę, zawierającą około tysiąc książek o tematyce krajoznawczej.

Zasadniczą działalnością Oddziału PTK było organizowanie wycieczek dla członków i sympatyków Towarzystwa. Już w 1909 r. zorganizowano szereg wycieczek w okolicę Częstochowy oraz w pasmo Jury Krakowsko-Częstochowskiej. Najczęściej odwiedzanymi miejscowościami był Masłów, Olsztyn, Złoty Potok i Ojców. Brano również udział w wycieczkach do Zakopanego, w Beskidy i Góry Świętokrzyskie. Wycieczki szkolne organizował m. in. Jan Wróblewski, nauczyciel jednej ze szkół powszechnych.

Wraz z wybuchem wojny w 1914 r. działalność Oddziału PTK znacznie osłabła. Było to zresztą powszechne zjawisko w życiu wszystkich stowarzyszeń istniejących w Częstochowie. W 1915 r. PTK, na mocy zawartej umowy z byłym właścicielem Szkoły Handlowej C. Bagińskim, przyjęło jego zbiory etnograficzne i ornitologiczne. Po połączeniu tych zbiorów z posiadanymi dotychczas przez Oddział utworzono Muzeum Przyrodnicze. W 1916 r. PTK zorganizowało wystawę pamiątek w Muzeum Higienicznym w parku Staszica.

W okresie międzywojennym działalność Oddziału przejęło częściowo Towarzystwo Popierania Kultury Regionalnej. W dziedzinie pracy z młodzieżą szkolną należy podkreślić działalność prof. Wandy Jakubowskiej, która prowadziła koło krajoznawcze przy gimnazjum im. H. Sienkiewicza oraz prof. Soldrowskiego, który opublikował książkę pt. *Wycieczki rowerowe*. Prof. B. Stella prowadził Harcerskie Koło Krajoznawcze, specjalizujące się w redagowaniu wiadomości o Częstochowie.

W okresie międzywojennym w Częstochowie powstało również Robotnicze Towarzystwo Krajoznawcze pod przewodnictwem M. Kausa.

Po II wojnie światowej z inicjatywy redaktora Witolda Zembrzuskiego reaktywowany został Oddział PTK w Częstochowie. Prezesem Oddziału został J. Braun. Oddział rozwinął szeroką działalność propagującą turystykę na szlaku Orlich Gniazd. W powiecie częstochowskim powstało kilka stacji turystycznych, rozwinęła się również działalność odczytowa. W 1950 r. po połączeniu PTK z PTT w Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze nastąpił dalszy rozwój Oddziału PTK w Częstochowie.

W 1968 r. do Towarzystwa należało 6000 członków. W licznych imprezach organizowanych z tej okazji w 1969 r. wzięło udział około 5000 uczestników.

Działalność Oddziału opiera się na pracy 8 komisji, 2 klubów oraz 70 kół PTK i SKKT.

Oddział PTK w Częstochowie na polu krzewienia idei krajoznawczej został odznaczony Złotą Odznaką PTK, przyznaną przez Zarząd Główny. Została ona wręczona w czasie trwających „Dni Turystyki i Krajoznawstwa” województwa katowickiego.

Maciej Kowalski

JUBILEUSZ ODDZIAŁU W ŁODZI

14 czerwca 1969 r. Oddział PTK w Łodzi obchodził jubileusz 60-lecia powstania Oddziału Łódzkiego PTT.

Główne uroczystości jubileuszowe działał Oddziału PTK zorganizowali w ośrodku wypoczynkowym „Prząśniczka” w Arturówku, z okazji zakończenia „Łódzkiego Tygodnia Turystyki” i Ogólnopolskiego Rajdu „Poznajemy województwo łódzkie”.

W jubileuszu uczestniczyli: prezes Towarzystwa — Piotr Gajewski, pierwszy po wojnie prezes Oddziału — Roman Kaczmarek, wiceprzewodniczący RN — Kazimierz Lipczyk, przewodniczący ŁKKFiT — Wacław Zatke, prezes Okręgu PTK w Łodzi — J. Domagała, prezes Oddziału PTK w Łodzi — Stanisław Tarnowski oraz liczni goście, aktywiści i działacze Oddziału.

Przy tej okazji dokonano podsumowania dorobku Łódzkiego Oddziału PTK. Z końcem 1968 r. Oddział liczył 15 501 członków. Szeroko znane są w całym kraju ze swojej ożywionej działalności kluby Oddziału: Klub Kolarzy, Klub Turystów Piesznych „Salamandra”, Klub Płetwonurków „Tryton”, Turystyczny Motor-Klub, Turystów Górskich i Jacht-Klub. Duże osiągnięcia, szczególnie w inicjowaniu nowych społecznych akcji imprez, posiada koło przewodników.

W 1968 r., tylko w imprezach turystyki kwalifikowanej organizowanych przez Oddział uczestniczyło ogółem 100 tys. turystów i krajoznawców. Podobne osiągnięcia w dziedzinie turystyki masowej, autokarowej ma do zanotowania BORT Łódzkiego Oddziału PTK.

Przedstawiciele władz miejskich i Zarządu Głównego PTK podkreślali z uznaniem wszechstronną, ożywioną i bogatą działalność Oddziału w przemysłowej Łodzi.

Prezes ZG PTK Piotr Gajewski w swoim wystąpieniu zwrócił na to szcze-

gólną uwagę dekorując sztandar Oddziału Złotą Odznaką PTTK i składając na ręce prezesa Stanisława Tarnowskiego podziękowania dla aktywu za dotychczasową działalność oraz życząc dalszych osiągnięć w społecznej służbie turystycznej dla robotniczej Łodzi.

Zastępca przewodniczącego Rady Narodowej m. Łodzi Kazimierz Lipczyk przekazał Oddziałowi w imieniu władz miasta kryształowy puchar, natomiast przewodniczący ŁKKFiT Waclaw Zatke odznaczył Oddział proporcem ŁKKFiT.

Ryszard Cetnarski

JUBILEUSZ ODDZIAŁU PTTK W GORLICACH

6 stycznia 1968 r. w dawnym Domu Wycieczkowym PTTK w Gorlicach (obecnie „POSTiW”) zebrało się grono działaczy miejscowego Oddziału PTTK, aby przy tradycyjnym kominku uczcić 35-lecie powstania w Gorlicach Oddziału Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego.

Wśród zebranych znalazło się kilku odanych działaczy turystyki i krajoznawstwa, dzięki którym powołano w 1932 r. do życia Oddział PTT w Gorlicach. W czasie spotkania wspomniano pierwszy okres pracy Oddziału pod przewodnictwem prof. Jana Dziopka, pierwszego długoletniego prezesa Oddziału oraz jego sekretarza Adama Wójcika. Aktywnie pracowali wówczas również: Tadeusz Apollo, Stanisław Gabryel, Witold Tokarski i inni.

Działacze Gorlickiego Oddziału PTT a następnie PTTK zapisali na swoim koncie w ciągu minionych 35 lat wiele poważnych osiągnięć. Na szczególne podkreślenie zasługują: wyznakowanie 8 szlaków turystycznych o łącznej długości ponad 300 km (z uwzględnieniem wszystkich możliwych walorów krajoznawczych), a wśród nich szlaku czerwonego z Krynicy do Komańczy, granicznego im. K. Pułaskiego z Wysowej do Barwinka, wzniesienie górskiego schroniska turystycznego na Magurze Małastowskiej, urządzenie 8 stacji turystycznych, Domu Wycieczkowego w Gorlicach, powołanie Biura Obsługi Ruchu Turystycznego, wydanie przewodnika pt. *Gorlice i okolice* w opracowaniu Adama Wójcika oraz zorganizowanie wielu imprez turystycznych i krajoznawczych.

O poważnym dorobku krajoznawczym tego aktywu świadczy zorganizowanie wielodziałowego Muzeum Regionalnego w

Gorlicach. Wiele osobistego zaangażowania i pracy nad zgromadzeniem poważnej ilości eksponatów, ich dokumentacją i konserwacją włożyli trzej nieżyjący już dziś działacze: Konstanty Laskowski, Józef Barut i Alfred Waclawski, a także obecny opiekun Muzeum Stanisław Gabryel¹.

W okresie 35-letniej swojej działalności Gorlicki Oddział PTT a następnie PTTK okazał wiele zainteresowania dla poważnie pojętej pracy krajoznawczej, łączącej ją z akcją społecznej opieki nad zabytkami i ochroną przyrody. Z tego właśnie względu pierwszy Okręgowy Zjazd Krajoznawczy, który odbył się 2 lipca 1952 r. zlokalizowany został w Gorlicach. Na zjeździe omówione zostały sprawy społecznej opieki nad zabytkami i ochrony przyrody oraz problem rozszerzenia akcji ratowania najbardziej niszczących zabytków².

O dużym zainteresowaniu problematyką krajoznawczą aktywu PTTK świadczy również zorganizowanie w dniach 10—11 maja 1958 r. przez Okręgową Komisję Krajoznawczą PTTK i Oddziały Polskiego Towarzystwa Historycznego w Krakowie i Rzeszowie sesji naukowej w Bieczu i Gorlicach. W przygotowaniu tej sesji aktywny udział wzięli również działacze krajoznawczy z Biecza i Gorlic. Referaty wygłosili: doc. dr Andrzej Żaki (Kraków) — *Ziemia biecka w świetle wykopalisk archeologicznych*, dr Tadeusz Sławski (PTTK Biecz) i doc. dr Janina Bieniarzówna (Kraków) — *Gospodarce znaczenie miasta Biecza od XIV—XVIII w.*, dr Franciszek Błoński (PTH i PTTK Rzeszów) — *Przełęcz Dukielska jako szlak historyczny*, mgr Mirosław Francic (Kraków) — *Ziemia biecka w ogniu walk społecznych w XVIII w.*, Alfred Waclawski (PTTK Gorlice) — *Początki kopalnictwa naftowego w Gorlickiem*, mgr Stanisław Gabryel (PTTK Gorlice) — *Walory krajoznawcze ziemi bieckiej*, kpt. Eugeniusz Krawczyk (PTH) — *Bitwa pod Gorlicami w 1915 r.* Duże znaczenie aktywu krajoznawczy przywiązywał do zagadnień popularyzacji piękna terenów powiatu gorlickiego i województwa rzeszowskiego. Z tego względu wiele uwagi poświęcał sprawie przewodnictwa oraz przygotowania odpowiedniej ilości mate-

¹ Bronisław Cmela — *PTTK w województwie rzeszowskim w okresie XV-lecia PRL*. Rzeszów 1963, s. 16.

² Bronisław Cmela — *PTTK w województwie rzeszowskim w okresie XV-lecia PRL*. Rzeszów 1963, s. 16.

riału krajoznawczego w postaci przewodników, folderów, pism ulotnych, plakatów itp. Na uwagę zasługuje również akcja organizowania wystaw o tematyce krajoznawczej, i to zarówno w Gorlicach, jak też i innych pobliskich miejscowościach. Oto tytuły niektórych spośród nich: „Ziemia biecka w malarstwie i grafice”, „Zabytki powiatu gorlickiego”, „50-lecie wielkiej bitwy pod Gorlicami (1915)”. Ponadto prowadzono akcję odczytową, organizowano wiele kursów, publikowano w prasie wiele interesującego materiału krajoznawczego, wygłaszano pogadanki radiowe itp.

Z długiego rejestru działaczy oddanych w pełni pracy krajoznawczej wymienić należy: Tadeusza Abratowskiego, Tadeusza Apollo, Jana Chowańca, Mariana Chrostowskiego, Stanisława Gabryela, Tadeusza Sławskiego, Józefa Swindryka, Władysława Tryszczylę, Adama Turowicza, Stanisława Wronskiego, Adama Wójcika.

W czasie uroczystego wieczoru Bronisław Cmela — członek Prezydium Zarządu Okręgu PTTK i przewodniczący Okręgowej Komisji Krajoznawczej w Rzeszowie — podkreślił poważne osiągnięcia Oddziału w okresie jego 35-letniej działalności. Przekazał też aktywowi słowa uznania i życzenia dalszej owocnej pracy.

Część oficjalna uroczystości zakończona została wystąpieniem prezesa Oddziału Tadeusza Walewskiego, który wyraził nadzieję, że dalszą działalność Oddziału cechować będzie podobna ideowość i entuzjazm jak w ubiegłych latach.

Najbardziej zasłużonym członkom Oddziału wręczono dyplomy uznania i drobne upominki.

Bronisław Cmela

JUBILEUSZ SZKOLNYCH KÓŁ KRAJOZNAWCZYCH

W Poznaniu w dniach 20—30 marca 1969 r. odbyła się inauguracja obchodów 50-lecia szkolnego ruchu turystyczno-krajoznawczego w Polsce. W uroczystości wzięli udział działacze szkolnego ruchu krajoznawczo-turystycznego oraz przedstawiciele Ministerstwa Oświaty i Szkolnictwa Wyższego, Kuratorium Okręgu Szkolnego Poznańskiego, Zarządu Głównego i Zarządu Okręgu PTTK, Zarządu Głównego i Oddziału Wojewódzkiego PTSM oraz WKKFiT. Uroczystość odbyła się w auli Technikum Handlowego im. O. Langego w Poznaniu.

Obchody rozpoczęło seminarium krajoznawcze, w czasie którego wygłoszono referaty: mgr Jadwiga Jaroszowa — *Historia Szkolnych Kół Krajoznawczych w Polsce*, mgr Jan Bartkowiak — *Rola krajoznawstwa i turystyki w szkole i środowisku*, mgr Andrzej Buczyński — *Rozwój szkolnego ruchu krajoznawczo-turystycznego w ramach PTTK*, dr Kazimierz Denek — *Formy i metody prac krajoznawczo-turystycznych młodzieży szkolnej*.

W drugim dniu uroczystości młodzież wysłuchała z zainteresowaniem gawędy mgr J. Jaroszowej pt. *Z przeszłości szkolnego ruchu krajoznawczo-turystycznego w Polsce*. O Leopoldzie Węgrzynowiczu jako twórcy Kół Krajoznawczych Młodzieży Szkolnej PTK mówiła Maria Siudzińska.

Miłym momentem było odczytanie przez wicekuratora OSP, mgr Stefana Basińskiego, aktu nadania SKKT w Technikum Handlowym w Poznaniu imienia Leopolda Węgrzynowicza.

Ryszard Cetnarski

DZIESIĘCIOLECIE PTSM

W 1969 r. minęła 10 rocznica powstania Polskiego Towarzystwa Schronisk Młodzieżowych, zorganizowanego z inicjatywy grupy działaczy krajoznawstwa i turystyki młodzieżowej. Dziesięciolecie swej działalności PTSM podsumowało znacznymi osiągnięciami. Towarzystwo liczy ponad 100 tys. członków, dysponuje przeszło 700 schroniskami o blisko 30 tys. miejsc. Bazą turystyczną dla PTSM są najczęściej obiekty szkolne, adaptowane w czasie wakacji szkolnych na schroniska. Ponadto Towarzystwo posiada kilka stałych schronisk (m.in. w Krakowie i Zakopanem).

Podstawowym kierunkiem działalności PTSM jest stwarzanie młodzieży szkolnej warunków odbywania wycieczek krajoznawczych. Towarzystwo troszczy się o rozwój sieci szkolnych schronisk i domów wypoczynkowych współdziałając w tej dziedzinie z władzami szkolnymi i GKKFiT.

Polskie Towarzystwo Schronisk Młodzieżowych organizuje ogólnopolskie zloty, umożliwiające spotkania młodzieży z różnych regionów Polski oraz stwarzające okazje do nawiązania kontaktów z młodzieżą innych krajów. Program zlotów jest niezwykle bogaty. W czasie dni zlotowych odbywa się bowiem wiele ciekawych imprez: konkursy krajoznawcze,

ogniska, występy zespołów artystycznych, zawody sportowe itp.

Ponadto PTSM uczestniczy w rozwijaniu młodzieżowego ruchu turystyczno-krajoznawczego, krajowego i zagranicznego. Polskie Towarzystwo Schronisk Młodzieżowych jest członkiem Międzynarodowej Federacji Schronisk Młodzieżowych.

Zbigniew Tomkowski

XX-LECIE SKKT W JAROSŁAWIU

14 czerwca 1969 r. w Technikum Ekonomicznym w Jarosławiu odbyła się uroczystość XX-lecia działalności Szkolnego Koła Krajoznawczo-Turystycznego. Rocznicę tę uczczono uroczystym porankiem zorganizowanym w Powiatowym Domu Kultury. Wzięli w nim udział uczniowie Technikum, ich rodzice i wychowawcy, a także przedstawiciele miejscowej instancji partyjnej i władz administracyjnych. Poranek otworzył dyrektor Technikum, Jan Osada podkreślając duży wkład pracy członków SKKT w samokształcenie i wychowanie młodzieży. Dzieje koła przedstawił jego opiekun i założyciel prof. Stanisław Galik. Przedstawiciel Zarządu Okręgu PTTK Bronisław Cmela mówił o historycznym rozwoju krajoznawstwa i turystyki na terenie Jarosławia. Delegacje Szkolnych Kół Krajoznawczo-Turystycznych z Jarosławia i innych miejscowości złożyły na ręce opiekuna SKKT przy Technikum Ekonomicznym w Jarosławiu serdeczne gratulacje, życzenia i upominki.

W części artystycznej poranku wystąpiła młodzież z bogatym programem wokalno-muzycznym i choreograficznym.

Następnie w świetlicy Technikum otwarto wystawę, obrazującą XX-letni dorobek Szkolnego Koła Krajoznawczo-Turystycznego.

Z okazji jubileuszu Koło otrzymało wiele depeš z gratulacjami od wielu SKKT i organizacji krajoznawczych i turystycznych z całej Polski. Telegram nadał również Przewodniczący GKFFiF Włodzimierz Reczek.

Bronisław Cmela

JUBILEUSZ TNP

3 czerwca 1969 r. odbyły się w Płocku uroczystości z okazji 150-lecia Towarzystwa Naukowego Płockiego. Na uroczystą

Znaczek pocztowy upamiętniający jubileusz 150-lecia Towarzystwa Naukowego Płockiego.

sesję przybyli przedstawiciele świata nauki i kultury z Warszawy i Mazowsza oraz innych województw. Obecni byli: członek Rady Państwa — Stefan Ignar, prezes PAN — prof. dr Janusz Groszkowski, wiceminister Kultury i Sztuki — Kazimierz Rusinek oraz gospodarze województwa z I sekretarzem WKW PZPR — Henrykiem Szafrąnskim i przewodniczącym Prezydium WWRN — Józefem Pińkowskim.

W czasie sesji wygłoszono 2 referaty. Dr Waldemar Rolbiecki mówił o powstaniu Towarzystwa w 1820 r. i jego działalności do powstania listopadowego, mgr Kazimierz Askanas omówił działalność Towarzystwa w ostatnim okresie oraz jego osiągnięcia w dziedzinie badań związanych z historią, kulturą i gospodarką regionu płockiego.

W czasie uroczystości S. Ignar przekazał Towarzystwu przyznany mu przez Radę Państwa Złoty Krzyż Zasługi. Towarzystwo zostało również wyróżnione przez władze miejskie pamiątkowym medalem „X Wieków Płocka”.

Zasłużeni działacze TNP wyróżnieni zostali odznaczeniami państwowymi oraz odznakami „Za zasługi dla województwa warszawskiego”.

W tym samym dniu odsłonięto na gmachu Towarzystwa tablicę pamiątkową poświęconą pamięci zmarłych w latach wojny jego członków. Na gmachu „Małachowianki” odsłonięto tablicę ku czci rektora szkoły wojewódzkiej w Płocku w czasach Królestwa Polskiego, założycy-

ciela Towarzystwa Naukowego Płockiego — Kajetana Morykoni. Trzecią tablicę poświęcono pionierowi badań historycznych na Mazowszu — Wincentemu Hippolitowi Gawareckiemu.

Otwarto także okolicznościowe wystawy — sztychów Goyi w Muzeum Mazowieckim, a w gmachu Biblioteki im. Zielińskich — ekspozycję poświęconą historii Towarzystwa.

Bogdan Major

ROCZNICE

3 lipca 1969 r. obradowała w Lublinie jubileuszowa sesja poświęcona uczczeniu 400 rocznicy zatwierdzenia przez Sejm Rzeczypospolitej w dniu 3 lipca 1569 r. powołanej wcześniejszymi dekretemi Zygmunta Augusta Królewskiej Komisji Morskiej.

W sesji uczestniczyli posłowie-członkowie Sejmowej Komisji Gospodarki Morskiej i Żeglugi, Prezydium Zarządu Głównego Towarzystwa Rozwoju Ziemi Zachodnich, gospodarze województwa i miasta.

W czasie uroczystej sesji najbardziej zasłużonym dla spraw rozwoju gospodarki morskiej wręczono medale wybite z okazji 400-lecia Komisji Morskiej.

*

W Inowrocławiu odbyły się obchody 50 rocznicy Powstania Wielkopolskiego. Złożyły się na nie: sesja naukowa, odsłonięcie pomnika Czynu Powstańczego i akademii. Licznie przybyli weterani pamiętnych bojów. Obecni byli przedstawiciele władz wojewódzkich i miejskich. Sesję, której przewodniczył rektor Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu — prof. dr Czesław Łuczak, wypełniły referaty poświęcone aspektom politycznym, społecznym i militarnym Powstania Wielkopolskiego.

*

W 1969 r. odbyły się w Olsztynie uroczystości związane z obchodami 40-lecia powstania szkół polskich na Warmii i Mazurach. Przybyli na nie nauczyciele i działacze kulturalno-oświatowi b. Związku Polaków w Niemczech i Związku Polskich Towarzystw Szkolnych na Powiślu, Warmii i Mazurach.

W ramach uroczystości odbyło się sympozjum, na którego program złożyły się

m.in. referaty organizatorów i nauczycieli szkół polskich w okresie międzywojennym: Otylii Grothowej, Marii Zientara-Malewskiej i dr. Władysława Gębika.

Podczas sympozjum 32 byłym nauczycielom i działaczom wręczono złote odznaki „Zasłużony dla Warmii i Mazur”.

Delegacje uczestników sympozjum złożyły wieńce i wiązanki kwiatów pod pomnikami i na grobach zasłużonych działaczy Warmii i Mazur.

*

Toruń intensywnie przygotowuje się do obchodów w 1973 r. pięćsetnej rocznicy urodzin Mikołaja Kopernika. Jednym z najważniejszych przedsięwzięć jest rekonstrukcja toruńskiej Starówki. W pierwszym okresie prac uporządkowana zostanie najstarsza część miasta. Znajduje się tu zabytkowa kamieniczka, w której urodził się Mikołaj Kopernik oraz dom zajmowany przez jego nauczyciela, Kallimacha.

Rekonstrukcja toruńskiej Starówki polegać będzie na gruntownej przebudowie i odsłonięciu frontonów zabytkowych kamieniczek; zostaną one przeznaczone na siedzibę muzeów i instytucji. Z terenu Starówki usunięta zostanie także komunikacja miejska, a z niektórych ulic cały ruch drogowy. Przebudowa zabytkowej części miasta ma zakończyć się w Roku Kopernikowskim.

Z.T.

700-LECIE ŻYWCA

W 1969 r. społeczeństwo ziemi żywieckiej obchodziło jubileusz 700-lecia nadania Żywcowi praw miejskich.

Przygotowania do obchodów wywołały inicjatywę społeczną ludności. Odrestaurowano zabytkowy rynek, rozebrano dziesiątki ruder. Nakładem 120 mln zł zrealizowano szereg inwestycji komunalnych. Zbudowano m.in. nowe urządzenia wodociągowe oraz oczyszczalnię ścieków.

W okresie powojennym wybudowano w Żywcu prawie 50 bloków mieszkalnych; ilość łóżek szpitalnych wzrosła 6-krotnie, zaś szkół podstawowych 2-krotnie. Uruchomiona ostatnio kaskada zbiorników na Sole i ujęcie wody w Czańcu stworzyły Żywiecczyźnie nową szansę aktywizacji.

Wzbogacono formy masowego życia kulturalno-oświatowego. Festiwale i konkursy upowszechniają m.in. oryginalne

tradycje ludowej kultury. Opracowano monografię pieśni ludowych ziemi żywieckiej.

Z.T.

NARADA AKTYWU

5 stycznia 1969 r. odbyła się w Warszawie Krajowa Narada Aktywu Opieki nad Zabytkami. Wzięli w niej udział delegaci komisji i opieki nad zabytkami z okręgów i oddziałów PTTK oraz przedstawiciel Ministerstwa Kultury i Sztuki mgr Mieczysław Ptaśnik — dyrektor Zarządu Muzeów i Ochrony Zabytków.

Sprawozdanie z dotychczasowej działalności Komisji złożył mgr Tadeusz Żurowski; tezy do działalności programowej na lata 1969—72 przedstawił natomiast Wiktor Medwecki.

Delegaci w dyskusji omówili problem dalszego rozwoju sieci społecznych opiekunów i umasowienia ruchu opieki nad zabytkami oraz zwrócili uwagę na potrzebę opracowania programu działania i rozwoju placówek muzealnych PTTK. Na zakończenie obrad przyjęto program działania Komisji na lata 1969—72.

Narada dokonała wyboru nowych władz Komisji Opieki nad Zabytkami Zarządu Głównego PTTK, której przewodniczącym został prof. dr Włodzimierz Antoniewicz.

W dniu 3 lutego odbyło się pierwsze plenarne posiedzenie nowo wybranej Komisji, podczas którego dokonano wyboru Prezydium w następującym składzie: przewodniczący — prof. dr Włodzimierz Antoniewicz, wiceprzewodniczący — inż. mgr Feliks Kanclerz, inż. Jerzy Zanussi i dr Stanisław Szymański. Sekretarzem wybrano Józefę Bzowską.

Do Prezydium Komisji wybrano następujące osoby: mgr. Janusza Miniewicza, mgr. Stanisława Brzostowskiego, prof. dr. Stanisława Herbsta, mgr. Elżbietę Kodu-

ra, mgr. Jerzego Michalskiego, dr. Tadeusza Rutkowskiego, mgr Hannę Strukową, inż. Edwarda Szlagora, mgr. inż. Tadeusza Żurowskiego.

Komisja powołała cztery zespoły robocze do spraw: organizacyjnych, zabytków nieruchomych, muzeów i zabytków ruchomych i szkolenia.

Ryszard Cetnarski

DROGA KASZUBSKA

Z każdym dniem zmienia się mapa krajoznawcza Polski. Ciągłe przybywa bowiem coraz więcej obiektów zasługujących na to, by uwzględniać je w treści przewodników, map i innych wydawnictw turystycznych. Są to m.in. nowe muzea, pomniki, drogi o znaczeniu turystycznym oraz nowoczesne zakłady przemysłowe i wzorcowe państwowe gospodarstwa rolne.

Przykładem tych zmian, świadczących o olbrzymich osiągnięciach, jakie nastąpiły w ciągu XXV-lecia PRL, jest oddanie do użytku tzw. Drogi Kaszubskiej. Jest to najpiękniejszy, nadzieiorny szlak kołowy Pojezierza Kaszubskiego i całego Pomorza Gdańskiego, biegnący z Chmielna przez Zawory, Ręboszewo, Złotą Górę (240,4 m npm.), Brodnicę Dolną i Ostrzyce do Wieżycy (długość 22 km). Na szlaku znajduje się 6 jezior: Białe, Kłodno, Raduńskie Dolne, Brodno Małe, Brodno Wielkie i Ostrzyckie. Ze względu na bogatą rzeźbę terenu (duże deniwelacje) turyści przebywając tę trasę mają możliwość podziwiania niezwykle malowniczych krajobrazów (rynna jezior otoczona wzgórzami).

Droga Kaszubska wybudowana została w latach 1965—67 kosztem około 15 mln zł. Droga Kaszubska posiada nawierzchnię dobrą wraz z barierkami ochronnymi (przedtem była to głównie droga polna) oraz nowoczesne mosty i parkingi. Otwarcie tego szlaku połączone było z uroczystym odsłonięciem wybudowanego na tej trasie pomnika Czynu Partyzanckiego o wysokości 9 m (według projektu inż. arch. Wiktora Tołkina). Pomnik ten przedstawia Gryfa (herb Pomorza) na tle orła polskiego oraz posiada napis: „Jednością silni”. Usytuowany jest on na Złotej Górze (tuż nad jeziorem Brodno Wielkie), stanowiącej jednocześnie wspaniały punkt widokowy. W przyszłości planuje się przedłużenie tej trasy z Wieżycy przez Krzeszną do Golubia Kaszubskiego oraz wybudowanie przy niej dużego zespołu

obiektów rekreacyjnych, a także zakładów gastronomicznych.

Na podkreślenie zasługuje olbrzymi wkład społeczeństwa w budowę drogi w postaci licznych czynów społecznych. Szczególnie istotną rolę spełnili w tym zakresie krajoznawcy i turyści z inicjatywą i pod kierunkiem prof. Zygmunta Wrześniowskiego (zasłużonego krajoznawcy, m.in. autora przewodnika pt. *Kajakiem po wodach Pomorza Zachodniego*), czterech dyplomantów Katedry Budowy Dróg i Robót Ziemnych Politechniki Gdańskiej opracowało społecznie dokumentację tej inwestycji. Harcerze Choraży Gdańskiej przepracowali społecznie przy budowie tej drogi około 8500 roboczogodzin, szczególnie wyróżnili się harcerze ze szczebla Obrońców Westerplatte przy Technikum Komunikacyjnym w Gdańsku oraz hufiec z Malborka, a także drużyny II Rajdu Turystycznego Drużyn Harcerskich. Duży wkład pracy społecznej dali też mieszkańcy okolicznych wsi. Do głównych inicjatorów budowy tej drogi należy wiceprzewodniczący Prezydium WRN w Gdańsku, a zarazem przewodniczący Wojewódzkiej Rady Przyjaciół Harcerzy w Gdańsku — mgr Bernard Szczęsny.

Oddanie do użytku Drogi Kaszubskiej było wydarzeniem o bardzo dużym znaczeniu, zwłaszcza dla krajoznawców i turystów. Jest to również godny naśladowania przykład włączania się krajoznawców i turystów do prac związanych z rozwojem własnego regionu, zgodnie ze słusznym hasłem „Krajoznawca — współtwórcą rozwoju własnego regionu”.

Cz.S.

DNI FOLKLORU POGÓRZA DYNOWSKIEGO

Staraniem wielu organizacji społeczno-kulturalnych, przy wydatnym poparciu Wydziału Kultury Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Brzozowie i Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Dynowie, już po raz trzeci obchodzono „Dni Pogórza Dynowskiego”. Trwały one od 21 do 29 czerwca 1969 r.

Spśród wielu punktów bogatego programu na szczególną uwagę zasługuje zorganizowana w dniach 21 i 22 czerwca 1969 r. sesja popularnonaukowa, która zainaugurowała „Dni Folkloru”. Na jej program złożyły się następujące referaty:

— *Specyfika kulturowa Pogórza Karpackiego* (Stefan Lew),

— *Walory krajoznawcze i turystyczne Pogórza Dynowskiego* (Bronisław Cmela),

— *Stan badań nad sztuką ludową Pogórza Dynowskiego* (Teresa Szetela),

— *Obrzędy doroczne na terenie Pogórza Dynowskiego* (Helena Piasecka),

— *Zabytki architektury drewnianej na terenie Pogórza Dynowskiego* (Henryk Olszański).

Otwarte też zostały dwie interesujące wystawy. Na pierwszej spośród nich eksponowane były instrumenty muzyczne Pogórza Dynowskiego. Powszechną uwagę budziły zwłaszcza długie pasterskie trombity, cymbały, fujarki i inne. W dniu otwarcia ekspozycji odbył się koncert instrumentalistów ludowych, który spotkał się z dużym zainteresowaniem gości przybyłych na „Dni Folkloru” oraz miejscowego społeczeństwa. Na drugiej wystawie zgromadzone zostały prace, wyróżnione w ogłoszonym uprzednio konkursie pt. „Wiosenna plastyka ludowa województwa rzeszowskiego”.

Wielkim zainteresowaniem cieszył się przegląd kapel ludowych z terenu Pogórza Dynowskiego. Zorganizowano również tradycyjny jarmark dynowski, na który zjeżdżało tu ongi tysiące ludzi z dalszych i bliższych okolic. Podczas jarmarku przygrywały na rynku kapele ludowe.

Wiele ożywienia wniosła duża impreza turystyczna zorganizowana w ramach „Dni Folkloru”. W okresie tym bowiem Okręgowa Komisja Turystyki Pieszej PTTK i Związek Zawodowy Spółdzielców urządziły rajd turystyczny po Pogórzu z punktem zbornym w Dynowie. Około 300 turystów biorących udział we wspomnianym rajdzie w dniu 28 czerwca 1969 r. uczestniczyło w Dąbrówce Starzeńskiej w plenerowym widowisku pt. „W cieniu zamkowych baszt” (światło — dźwięk). Udział w imprezie wzięło, obok turystów około 2000 widzów.

„Dni Folkloru Pogórza Dynowskiego” zakończone zostały 29 czerwca 1969 r. występami zespołów folklorystycznych ze Słowacji, Węgier i ZSRR. Oglądało je około 5000 osób.

Ponadto program uzupełniało wiele innych, dobrze przygotowanych imprez: przegląd filmów folklorystycznych, festyny, zawody sportowe, spływy wodami Sanu itp.

B.C.

RAJDY I ZLOTY TURYSTÓW

W dniach 12—15 czerwca 1969 r. odbył się na Lubelszczyźnie Rajd Szlakiem Partyzanckim. Wzięło w nim udział ponad 500 osób. Szlaki rajdu wiodły przez lasy lipskie, janowskie i Puszcę Solską, gdzie w czerwcu 1944 r. oddziały partyzanckie stoczyły wielkie bitwy z hitlerowskim najeźdźcą. Turyści zwiedzili Porytowe Wzgórze (miejsce słynnej bitwy partyzanckiej), Górecko Kościelne, Biłgoraj, Janów, Osuchy i Józefów.

Zakończenie Rajdu połączone było z rozstrzygnięciem konkursu związanego tematycznie z problematyką walk narodowowyzwoleńczych i ruchem oporu na ziemi lubelskiej. Uczestnicy Rajdu złożyli wieńce i wiązanki kwiatów pod pomnikiem partyzantów w Józefowie nad Wisłą.

*

1 maja 1969 r. w Zgorzelcu nad Nysą odbyła się wielka manifestacja młodzieży studenckiej Wrocławia zorganizowana z okazji 25-lecia Polski Ludowej — na zakończenie dwudniowego Rajdu Szlakiem Walk II Armii LWP. Blisko tysięcy studentów przemierzyło szlak z Węglinca przez Toporów, miejsce dowodzenia gen. Karola Świerczewskiego w czasie forsowania Nysy do Zgorzelca.

Pod hasłem „Granica na Odrze i Nysie — granicą pokoju” — odbył się wielki wiec, w którym wzięli również udział mieszkańcy Zgorzelca oraz delegacje FDJ z Goerlitz. Uczestnicy wiecu udali się następnie na miejscowy cmentarz wojskowy, gdzie spoczywa blisko 4 tys. poległych w czasie wojny żołnierzy i oficerów II Armii WP. Pod pamiątkowym obeliskiem i na żołnierskich mogiłach turyści złożyli kwiaty.

*

W Radawnicy i Błękwiecie na ziemi złotowskiej odbył się w dniach 24—25.V. 1969 r. zlot ZMW pod hasłem „Błękwit 69”. Został on zorganizowany dla uczczenia 25 rocznicy Polski Ludowej oraz 50-lecia powstania na ziemi złotowskiej pierwszych kół Towarzystw Młodzieży Polskiej, które zasłużyły się w walce o polskość tych ziem przeciwko polityce germanizacyjnej państwa niemieckiego.

*

W dniach 10—13 września 1969 r. przeszło 3 tys. rzesza turystów wiejskich

wzięła udział w zlocie pod hasłem „Wieś w hołdzie bohaterom Westerplatte”.

Na zakończenie zlotu pod pomnikiem na Westerplatte odbyła się wielka manifestacja patriotyczna turystów.

Po przemówieniach oficjalnych delegacje wszystkich województw w strojach regionalnych złożyły kwiaty na płycie pomnika.

*

W dniu 4.II.1969 r. gwiazdzystym zlotem na Jaworzynie Krynickiej zakończył się Rajd Narciarski Szlakiem Partyzantów. Był on jedną z imprez turystycznych

Turyści na trasie rajdu. Fot. CAF — Iringh

25-lecia Polski Ludowej. Uczestnicy Rajdu zmierzali do mety jedenastoma trasami prowadzonymi przez tereny i miejscowości upamiętnione walkami partyzantów polskich i radzieckich z hitlerowskim najeźdźcą.

*

W maju 1969 r. na Świętej Katarzynie (województwo kieleckie) zakończył się XV jubileuszowy Ogólnopolski 1 Majowy Rajd Świętokrzyski. Wzięło w nim udział około 6 tys. turystów z całego kraju, któ-

rzy 12 trasami wędrowali przez ziemię kielecką do schroniska PTTK na Świętej Katarzynie.

Zbigniew Tomkowski

RAJD „SZLAKAMI LENINA”

XIV Rajd Przyjaźni Szlakami Lenina w Tatrach i na Podhalu odbył się w dniach 14—21 września 1969 r. Uczestniczyło w nim 7212 osób. Na 1344 drużyny uczestniczące w rajdzie górskim aż 1126 drużyn wędrowało na trasach wielodniowych. Oprócz pojazdów mechanicznych,

CRZZ Wiesław Kos, przewodniczący WRN w Krakowie Józef Nagórzański oraz prezes Zarządu Głównego PTTK Piotr Gajewski. Obecny był również wicekonsul ZSRR w Krakowie, Walentyn Pticyn.

Po przejściu wyznaczonych tras, turyści uczestniczący w Rajdzie Przyjaźni zebrali się pod pomnikiem Włodzimierza Lenina w Poroninie, gdzie odbyła się manifestacja ku czci wielkiego rewolucjonisty.

Przemówienie do zebranych, po zapaleniu znicza przez turystów z Nowej Huty, wygłosił sekretarz CRZZ Wiesław Kos. Złożenie wieńców pod pomnikiem i odegranie Międzynarodówki zakończyło uroczystość poronińską.

Następnie specjalny pociąg przewiózł uczestników do Zakopanego, gdzie na stadionie pod Krokwią odbyło się zakończenie rajdu, wręczenie nagród i występy zespołów regionalnych. Zakończenie to poprzedzone zostało defiladą motorowców. Na stadionie przemawiał do zebranych prezes ZG PTTK Piotr Gajewski, dziękując turystom za ich udział w rajdzie i godną postawę na trasie.

R.C.

TORUŃSKI SKANSEN

Dużą atrakcją dla turystów odwiedzających Toruń jest Etnograficzny Park Przymuzealny otwarty w 1968 r. Znajduje się tu bowiem wiele interesujących eksponatów z dziedziny kultury ludowej: zagroda kujawska, pochodząca z Rakotowa (powiat włocławski), kujawski spichlerz dworski i inne. Godny podkreślenia jest fakt usytuowania skansenu, znajdującego się prawie w centrum miasta. Podkreśla to jeszcze bardziej regionalny charakter eksponatów.

Zbiory tej pożytecznej placówki są systematycznie uzupełniane i wzbogacane. Przewiduje się sprowadzenie do skansenu zagrody tucholskiej i kaszubskiej, wiatraka kujawskiego (pochodzącego z powiatu aleksandrowskiego) oraz zabytkowej chałupy wiejskiej z terenu Pałuk.

Ponadto istnieje projekt wybudowania na terenie skansenu niewielkiego amfiteatru, w którym będą mogły występować ludowe kapele i amatorskie zespoły regionalne.

Toruński Etnograficzny Park Przymuzealny cieszy się dużym zainteresowaniem

których było 324, w rajdzie wzięło udział 6 samolotów. Przylecieli na nich piloci i dziennikarze z Aeroklubu Katowickiego, którzy wylądowali w Nowym Targu, aby następnie przelecieć nad Poroninem podczas manifestacji turystów i w momencie zakończenia imprezy wykonać honorową rundę nad zakopiańską Krokwią.

Po raz pierwszy do programu rajdu włączone zostały marsze na orientację, które odbyły się w rejonie Bukowiny.

W uroczystości zakończenia imprezy uczestniczyli: I sekretarz KW PZPR w Krakowie Czesław Domagała, sekretarz

turystów krajowych i zagranicznych. Tylko w maju i czerwcu 1969 r. skansen odwiedziło ponad 6 tys. osób (w tym 170 wycieczek) poznając folklor regionu kujawskiego. Wśród zwiedzających było wielu turystów ze Związku Radzieckiego, CSRS, NRD i Jugosławii.

Bogdan Major

NOWE OBIEKTY KRAJOZNAWCZE OLIWA

Stolica morska Polski — Gdańsk posiada wiele ciekawych zabytków. Najwięcej i to najciekawszych zabytków oraz innych atrakcji turystycznych znajduje się w Śródmieściu Gdańska (dawne historyczne dzielnice: Główne Miasto i Stare Miasto). Drugie miejsce pod tym względem zajmuje natomiast inna dzielnica Gdańska — Oliwa.

O tym, że w Oliwie znajduje się zabytkowa katedra XIII—XIV w. ze słynnymi organami i wspaniały park (a także palmiarnia i alpinarium) oraz ciekawe ZOO, wie prawie każdy krajoznawca naszego kraju. Niewielu turystów wie natomiast o tym, że w ostatnim czasie przybyły tu nowe obiekty krajoznawcze.

W odbudowanym ze zniszczeń wojennych pałacu Opackim (XV i XVIII w.) uruchomione zostało w 1965 r. Muzeum Etnograficzne (jako Oddział Muzeum Pomorskiego w Gdańsku), posiadające bogate zbiory dotyczące Kaszub, Kociewia i Powiśla. W południowej części parku (od strony ul. Armii Radzieckiej) w 1967 r. odsłonięte zostały dwa stojące obok siebie pomniki książąt pomorskich. Na jednym z nich widnieje napis: „Świętopełk II Książę Pomorski 1195—1266”, na drugim zaś umieszczono słowa: „Mszczuj II Książę Pomorski 1222—1294”. Pomniki te projektował artysta-rzeźbiarz Alfons Łosowski.

Wzniesienie tych pomników w Oliwie nie jest przypadkowe. Świętopełk II uważany jest bowiem za najwybitniejszego władcę Pomorza Gdańskiego, który dzielnie i skutecznie potrafił walczyć z Krzyżakami. Mszczuj II zapisał natomiast w 1282 r. Pomorzę księciu Przemysławowi II (w wyniku tego, w 1296 r. połączyło się ono z Wielkopolską).

Książęta pomorscy uważani są za fundatorów i dobrodziejów klasztoru Cystersów w Oliwie. W istniejącym tu zabytkowym kościele poklasztornym znajduje się grobowiec książąt pomorskich z 1619 r., a na ścianach, obok portretów

królów polskich również podobizny książąt pomorskich.

Życie i działalność tych książąt oraz związane z nimi pamiątki stanowią jeszcze jeden dowód słowności i polskości naszych nadbałtyckich ziem.

Warto jeszcze dodać, że w 1966 r., w siedemsetlecie śmierci Świętopełka II (zwanego Wielkim), Wydział Kultury Prezydium WRN w Gdańsku wydał publikację Tadeusza Bolduana pt. *Książę Świętopełk* (objętość: 70 stron, nakład — 5000 egz.).

C.S.

TARDA — 1969

W dniach 21.IX.—2.X.1969 r. w ośrodku wypoczynkowym CRZZ w Tardzie odbyła się doroczna konferencja działaczy związków zawodowych, Związku Młodzieży Socjalistycznej, Towarzystwa Krzewienia Kultury Fizycznej i Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego. Celem konferencji było przedyskutowanie aktualnych problemów wychowania fizycznego, turystyki i sportu oraz wytyczenie zadań na rok przyszły. Obok działaczy z organizacji wojewódzkich i centralnych po raz pierwszy w konferencji wzięli udział przedstawiciele rad zakładowych, ognisk TKKF, oddziałów zakładowych PTTK. Obecni byli także przedstawiciele niektórych związków branżowych i resortów gospodarki państwowej.

W prezydium konferencji, którą prowadził przewodniczący Krajowej Rady OFSWFiT, Jan Kręcielewski zasiadli: sekretarz CRZZ Wiesław Kos, przedstawiciel Wydziału Propagandy i Agitacji KC PZPR Zbigniew Kulczycki, wiceprzewodniczący ZG ZMS Andrzej Majkowski, prezes ZG TKKF Feliks Kędziorek i zastępca sekretarza generalnego ZG PTTK Wojciech Militz.

Tegoroczna konferencja w Tardzie była piątym z kolei spotkaniem działaczy związków zawodowych, ZMS, PTTK i TKKF. Dało to asumpt do dokonania oceny dotychczasowego współdziałania i podsumowania rezultatów osiągniętych w tej dziedzinie przez poszczególne organizacje w ciągu pięciolecia.

Oceny dokonał sekretarz CRZZ Wiesław Kos, który przedstawił dorobek związkowej kultury fizycznej, turystyki i wypoczynku, ze szczególnym uwzględnieniem rezultatów współdziałania organizacji społecznych w realizacji uchwał V Zjazdu PZPR i VI Kongresu Związ-

ków Zawodowych w dziedzinie organizowania wypoczynku i turystyki.

W czasie obrad konferencji wiele uwagi poświęcono sprawie przestrzegania zasad gospodarności i oszczędności i wskazywano, że powinno to znaleźć swój wyraz przede wszystkim we wzmoczonej dyscyplinie wydatków na imprezy sportowe i turystyczne.

Postulowano także przedsięwzięcie odpowiednich kroków dla dalszego podnoszenia rangi społecznego działacza sportowego i turystycznego. W dążeniu do umacniania aurytetytu zakładowych kół i oddziałów PTTK potwierdzono konieczność:

- konsekwentnego wprowadzania w życie tezy dotyczącej spełniania przez zarząd koła (oddziału) funkcji komisji d/s turystyki rady zakładowej;
- określenia uprawnień koła (oddziału) PTTK w zakresie korzystania ze środków związków zawodowych i funduszy zakładowych;
- określenia uprawnień do posiadania i dysponowania przez koło lub oddział zakładowy PTTK bazą i sprzętem turystycznym będącym własnością zakładu pracy.

Na konferencji przedyskutowano również plany pracy współpracujących organizacji na 1970 r.

Myślą przewodnią tych planów jest szerokie włączenie się społeczeństwa ruchu krajoznawczo-turystycznego do obchodów 100-lecia urodzin W. Lenina, 25-lecia PRL, 25 rocznicy powrotu Ziemi Zachodnich i Północnych do Macierzy, pogłębienie działalności ideowo-wychowawczej ze szczególnym uwzględnieniem roli, jaką powinna spełnić w tym zakresie Ogólnopolska Narada Krajoznawcza.

Drugi dzień obrad V Konferencji w Tardzie poświęcony był omówieniu zadań stojących przed społecznym ruchem związkowym, TKKF-owskim i PTTK-owskim w dziedzinie rekreacji fizycznej i turystyki w 1970 r.

Referat na temat głównych kierunków działalności sportowo-turystycznej w 1970 r. wygłosił przewodniczący Krajowej Rady OFSWFiT Jan Kręcielewski, a o zadaniach ZMS w tym zakresie mówił wiceprzewodniczący ZG ZMS Andrzej Majkowski.

W dalszym ciągu konferencji uczestnicy wzięli udział w obradach roboczych w poszczególnych komisjach: wychowania fizycznego i turystyki. Wyniki obrad komisji w formie wniosków zostały przedłożone plenarnemu zebraniu.

V Konferencja w Tardzie, w oparciu o pozytywną ocenę zasad współpracy związków zawodowych, ZMS, TKKF i PTTK oraz w nawiązaniu do uchwał V Zjazdu PZPR, VI Kongresu Związków Zawodowych, IV Krajowego Zjazdu ZMS i VII Walnego Zjazdu Delegatów PTTK potwierdziła aktualność podstawowych kierunków działalności. Konferencja podkreśliła potrzebę dalszego upowszechniania krajoznawstwa i turystyki wśród pracujących i młodzieży oraz pogłębienia pracy wychowawczej mającej na celu kształtowanie patriotycznych postaw uczestników społecznego ruchu krajoznawczego.

Realizacja tych zamierzeń — jak podkreślano na konferencji — wymaga dalszego zacieśnienia współdziałania na wszystkich szczeblach organizacyjnych, upowszechniania modelu współpracy rad zakładowych, kół ZMS, kół PTTK i ognisk TKKF w zakładach pracy oraz uzyskania większej pomocy i poparcia administracji zakładów pracy.

R. Cetnarski

TURYSTYKA STUDENCKA

Dynamiczny rozwój działalności Zrzeszenia Studentów Polskich w zakresie organizowania turystyki i wypoczynku dla młodzieży akademickiej sprawił, iż w zasadzie każdy zainteresowany student może uczestniczyć w różnego rodzaju rajdach, zlotach, spływach, stałych i wędrownych obozach wypoczynkowych oraz wycieczkach zagranicznych.

W roku akademickim 1968/69 ponad 70% ogółu studentów brało udział w imprezach turystycznych organizowanych przez ZSP. Największym zainteresowaniem cieszyła się tzw. mała turystyka, czyli wycieczki sobotnio-niedzielne. Bardzo popularne są również kilkudniowe rajdy, zloty i spływy. W minionym roku akademickim „małą turystyką” objęto łącznie 116 tys. studentów.

Obozy wędrowne są najtańszą formą turystyki pieszej, wodnej i rowerowej. Rozwijają one poza tym inicjatywę grup studenckich, które same sobie organizują wypoczynek. W 1969 r. wędrowało w ten sposób około 9 tys. studentów.

Obozy stałe, zarówno zimowe jak i letnie, mają charakter przede wszystkim wypoczynkowy, ale są jednocześnie okazją do rozwijania studenckich zainteresowań. Organizuje się obozy dyskusyjno-polityczne, pracy społecznej, żeglarskie,

lingwistyczne, filmowe, jeździeckie, taternicze i in.

Działalność ZSP opiera się w dużej mierze na własnej bazie noclegowo-gastronomicznej i własnym sprzęcie turystycznym. ZSP ma własne ośrodki wypoczynkowe w Giżycku, Łazach, Mielnie, Swinoujściu i Zakopanem.

Zbigniew Tomkowski

CO NOWEGO NA MAZOWSZU

Mazowiecka Komisja Krajoznawcza PTTK od lat prowadzi szeroko zakrojoną akcję popularyzacji krajoznawstwa poprzez organizowanie imprez, sejmików, przygotowywanie odpowiednich wydawnictw itp.

Obchody 25 rocznicy powstania Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej stały się dla mazowieckich krajoznawców okazją do zorganizowania w 1969 r. konkursu fotograficznego dla amatorów pt. „Mazowsze w obiektywie”. Najbardziej interesujące prace wzbogaciły archiwum fotograficzne Komisji Krajoznawczej Zarządu Okręgu PTTK.

Dla uczczenia jubileuszu 25-lecia Polski Ludowej przygotowano i opublikowano trzy foldery: *Siedlce, Płock i Wyzwolenie*. Dwa pierwsze omawiają najważniejsze przemiany gospodarcze, społeczne i kulturalne oraz walory krajoznawczo-turystyczne największych ośrodków miejskich województwa warszawskiego. Folder *Wyzwolenie* zawiera natomiast krajoznawczy opis bojowych działań żołnierzy polskich i radzieckich podczas wyzwolenia Mazowsza i Podlasia w latach 1944—45. Dla turystów zmotoryzowanych przeznaczony jest opis trasy motorowej, łączącej najważniejsze miejscowości, upamiętnione walkami z tego okresu.

Efektom kilkuletnich znużonych prac Komisji Krajoznawczej było II wydanie *Inwentaryzacji krajoznawczej województwa warszawskiego*, uzupełnione i zaktualizowane. Dalsza systematyczna penetracja indywidualna i zbiorowa województwa warszawskiego, którą już rozpoczęto, dostarczy nowych interesujących materiałów do kolejnego, III wydania *Inwentaryzacji...* (ukaze się ona prawdopodobnie w 1972 r.).

Kontynuując tradycję imprez krajoznawczo-turystycznych, których celem jest popularyzacja sztuki ludowej i folkloru Mazowsza, zorganizowano pierwszy regionalny zlot krajoznawczy pod nazwą „Sannicka Niedziela”. Celem zlotu było

spopularyzowanie sztuki sannickiej. Z okazji zlotu wydany został folder *Sanniki i sannicka sztuka ludowa*. Zlot zorganizowano wspólnie z Towarzystwem Miłośników Ziemi Gostynińskiej. Podczas imprezy zorganizowano wystawę i kiermasz wyrobów ludowych oraz występ miejscowego zespołu pieśni i tańca, który zademonstrował turystom fragment barwnego ludowego sannickiego wesela z charakterystycznymi, dowcipnymi przyśpiewkami.

Oddział PTTK w Otwocku zorganizował pod patronatem Mazowieckiej Komisji Krajoznawczej czwarty już zjazd krajoznawczo-turystyczny „Kolbielska Niedziela”. Zjazdy te spełniają istotną rolę w popularyzacji kolbielskiej sztuki ludowej. Świadczy o tym choćby sesja popularnonaukowa, poświęcona temu regionowi, zorganizowana przez Mazowieckie Towarzystwo Kultury.

Tematyka związana z 25 rocznicą PRL znalazła również swoje odzwierciedlenie w programie V Sejmiku Krajoznawczego, zorganizowanego przez Mazowiecką Komisję Krajoznawczą, w Zakładach Przemysłowych im. 1 Maja w Pruszkowie. Uczestnicy Sejmiku wiele dowiedzieli się o historii, aktualnych przemianach gospodarczo-społecznych oraz perspektywach rozwojowych powiatów grodziskiego i pruszkowskiego, a także o 50-letniej

historii Zakładów Przemysłowych. Prelekcję na ten temat wzbogaciło zwiedzenie zakładów. W drugim dniu Sejmiku wszyscy wzięli udział w tradycyjnej już wycieczce szkoleniowej, której program uwzględniał najciekawsze miejscowości obu powiatów.

M. Slaska

CENNE ODKRYCIE

Niezwykłego odkrycia wzbogacającego zbiory pamiątek z okresu walk o polskość Śląska Opolskiego, dokonał uczeń Technikum Leśnego w Tułowicach, Janusz Szafranek. W technikum tym zorganizowany został konkurs śląskoznawczy, który zachęcił uczniów do gromadzenia pamiątek polskości. Właśnie dzięki temu konkursowi J. Szafranek znalazł w Bierkowicach sztandar powstańczy z wyhaftowanym białym orłem.

Sztandar ten jest jednym z nielicznych, jakie się zachowały do dnia dzisiejszego. Odkrycie ma więc szczególną wartość. Jak wykazały badania sztandar ten przekazany obecnie do Muzeum Śląska Opolskiego, ukryty został przez jednego z dwóch braci — powstańców śląskich — Grzegorza Szymańdę, zamordowanego przez żandarmerię hitlerowską w 1942 r. za dokonywanie akcji sabotażowych.

Bogdan Major

WSPÓLPRACA PTTK — TWP

W ostatnim czasie obserwuje się wzrost zapotrzebowania na krajoznawczą działalność odczytową w zakładach pracy, szkołach, w domach FWP oraz w zakładowych ośrodkach wczasowych. W związku z planowanym stopniowym skracaniem czasu pracy oraz rozwojem różnych form wypoczynku turystycznego i pracy kulturalno-oświatowej potrzeby w tej dziedzinie będą coraz większe. Zapotrzebowanie to już obecnie przerasta organizacyjne i finansowe możliwości PTTK. W związku z tym wydaje się celowe poszerzenie kontaktów PTTK, a nawet zawarcie w tej sprawie stałego porozumienia. Potrzeba zawarcia odpowiedniego porozumienia oraz zacieśnianie ścisłego współdziałania potwierdzona została na spotkaniu Okręgowej Komisji Krajoznawczej PTTK z Zarządem Wojewódzkim TWP, które odbyło się w Gdańsku w październiku 1968 r.

Uczestnicy spotkania zaproponowali m. in.:

- zawarcie stałego porozumienia PTTK — TWP;
- dostarczanie przez PTTK do TWP tematyki prelekcji krajoznawczych i nazwisk prelegentów PTTK;
- wprowadzenie do wydawanych informatorów TWP działu pt. „Krajoznawstwo i turystyka” (m. in. tematy dotyczące wiedzy o regionie, problemów wypoczynku turystycznego, aspektów biologicznych turystyki, zagospodarowania turystycznego, dziejów turystyki, zagadnień czasu wolnego itp.);
- organizowanie wspólnych akcji odczytowych m. in. w obiektach PTTK, zakładach pracy, placówkach kulturalno-oświatowych, szkołach i obiektach FWP;
- współpracę w zakresie programowania i metodyki odczytów krajoznawczych oraz szkolenia prelegentów krajoznawczych i szkolenia prelegentów;
- wstępowanie prelegentów PTTK do TWP.

Już obecnie praktyka wykazała, że spotkanie to przyniosło konkretne efekty. Okręgowa Komisja Krajoznawcza PTTK w Gdańsku dostarczyła do TWP wykaz nazwisk i adresów kilkunastu prelegentów PTTK (a także opracowanych przez nich tematów prelekcji krajoznawczych), którzy są często wykorzystywani przez TWP do wygłaszania odczytów w różnych instytucjach i organizacjach. Współpraca ta będzie kontynuowana z pożytkiem zarówno dla Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego jak i Towarzystwa Wiedzy Powszechnej.

Cz. S.

ZŁOT PRZYJAŹNI

W dniach 21—24 sierpnia 1969 r. na terenie NRD (w rejonie Bad Schandau) odbył się III Międzynarodowy Złot Przyjaźni turystów polskich, czechosłowackich i niemieckich. Wzięli w nim udział motorowcy, kolarze, piechurzy oraz uczestnicy marszów na orientację — około 2500 turystów, w tym 280 Polaków.

Program Złotu był bardzo bogaty. Zakładał on, obok imprez turystycznych, także zwiedzanie Drezna, Koenigstein, Lichenstein i Bastei.

Otwarcie Złotu nastąpiło 22 sierpnia 1969 r. w Rothen, w amfiteatrze położonym malowniczo u podnóża skalistej góry, na której w momencie otwarcia wy-

kwitły barwne flagi wszystkich krajów socjalistycznych, wyniesione przez dziewczęta z FDJ. Uroczystości otworzyła doskonała przewodnicząca Komitetu Turystyki i Wędrownictwa NRD Gerard Mandel. Następnego dnia na brzegu Łaby rozpalono ogniska, Łabą zaś płynęły pięknie iluminowane statki.

Uroczystość zakończenia Złotu odbyła się 24 sierpnia. Podczas niej prezes ZG PTTK Piotr Gajewski w serdecznych słowach podziękował gospodarzom za wielką gościnność i wzorową organizację imprezy, gratulując Komitetowi Turystyki i Wędrownictwa sukcesów w rozwoju turystyki oraz wręczając organizatorom proporce PTTK i inne pamiątki.

Złot był centralną imprezą turystyczną w ramach obchodów 20-lecia NRD, której przebieg był codziennie relacjonowany przez prasę, radio i telewizję. Był on także okazją do spotkania przedstawicieli organizacji turystycznych z krajów socjalistycznych, w którym z ramienia PTTK uczestniczyli prezes ZG PTTK Piotr Gajewski i sekretarz generalny Stefan Strogalski.

Podczas spotkania przedstawiciele Komitetu Turystyki i Wędrownictwa poinformowali o rozwoju turystyki na terenie NRD.

Ryszard Cetnarski

ZŁOT TURYSTYKI KWALIFIKOWANEJ

Centralny Złot Turystyki Kwalifikowanej do Wrocławia zorganizowany został dla uczczenia 25-lecia PRL.

Na złot ten, który odbył się w dniach 21—28 września 1969 r. składały się następujące imprezy: Młodzieżowy Rajd Dookoła Wrocławia (uczestniczyło w nim około 400 młodych turystów); XIV Rajd w Górach Bialskich z udziałem 1700 osób; VII Dolnośląski Złot Turystyczny „Milicz 69”, w którym brało udział około 700 osób; Centralny Rajd Motorowy „Szlakiem Wielkich Budowli Socjalizmu”, który zgromadził około 250 motorowców; II Rajd Kolarski po Województwie Wrocławskim z udziałem 100 kolarzy; Splyw Kajakowy „Nysa 69” (uczestniczyło w nim około 100 osób) oraz Rajd na Raty „Szlakiem rezerwatów przyrody”, około 150 turystów. Była to więc wielka impreza turystyczna, która zgromadziła około 3500 uczestników. Jej bezpośrednim organizatorem był Oddział Wrocławski PTTK. Wszystkim imprezom Złotu towarzyszyły konkursy krajoznawcze i sprawności-

we organizowane na trasach w poszczególnych dyscyplinach turystycznych. Z okazji Złotu wrocławski „Foto-Pam” zorganizował w Klubie Międzynarodowej Prasy i Książki wystawę pamiątki turystycznej.

Zakończenie Złotu nastąpiło na sztucznym lodowisku „Torpiast” we Wrocławiu. W uroczystości wzięł udział prezes ZG PTTK Piotr Gajewski, który wygłosił do zgromadzonych turystów okolicznościowe przemówienie. Wyraził on m. in. przekonanie, że tego rodzaju imprezy pogłębiają wiedzę o kraju, uczą poznawania piękna Ludowej Ojczyzny i są jednocześnie doskonałym odpoczynkiem po trudach pracy i nauki. Prezes P. Gajewski przekazał Oddziałowi PTTK we Wrocławiu słowa podziękowania za wysiłek przy organizacji Centralnego Złotu Turystyki kwalifikowanej oraz za wielkie osiągnięcia w rozwoju i upowszechnianiu turystyki na Dolnym Śląsku, a następnie wręczył Oddziałowi Złotą Odznakę PTTK, nadaną mu przez Zarząd Główny Towarzystwa.

Zebrani na trybunach uczestnicy Złotu ze wzruszeniem wysłuchali ślubowania, które złożyli najmłodsi turyści — uczestnicy Młodzieżowego Rajdu dookoła Wrocławia. Kilkunastoletnia ich reprezentantka powiedziała w imieniu swych koleżanek i kolegów: *Wrocław, miasto w którym urodziłem się, w którym żyjemy, uczymy się i pracujemy, może na nas zawsze liczyć.*

Zakończenie Złotu uświetnił występ zespołu pieśni i tańca „Wrocław”.

Ryszard Cetnarski

HARCERSKIE RAJDY TURYSTYCZNE

Turystyka jest w działalności ZHP jednym z ważnych kierunków pracy wychowawczej. Od wielu lat na tysiącach szlaków biegnących przez najpiękniejsze regiony kraju, pieszo i na rowerach, po szlakach górskich i wodnych przemierzają kraj harcerskie drużyny. W 1969 r. wszystkie komendy chorągwi i komendy hufców zgłosiły do kalendarza imprez turystycznych ponad sto rajdów, złotów, splywów i zjazdów. Wiele z nich odbyło się już wczesną wiosną, w kwietniu i maju. Były to m. in.: złot „Szlakiem polskich Piastów”, Harcerski Rajd Wielkopolski oraz rajd turystyczny „Poznajemy piękno ziemi mazowieckiej”.

W czerwcu 1969 r. odbył się wielki rajd turystyczny „Na szlakach zdobywców Wa-

łu Pomorskiego". Wzięło w nim udział ponad 20 tys. harcerzy z całego kraju. Trasa rajdu wiodła przez Pojezierze Drawskie i Wałeckie terenami, które w 1945 r. przemierzali żołnierze I Armii Wojska Polskiego, zdobywcy Wału Pomorskiego, silnie bronionej i ufortyfikowanej pozycji wojsk hitlerowskich.

Wielką imprezą był harcerski rajd turystyczny „Rąblów 69”. Na dziesięciu trasach wiodących przez miejsca walk narodu polskiego z okupantem maszerowało 170 zespołów liczących 1700 uczestników. Celem rajdu była miejscowość Rąblów — miejsce wielkiej bitwy partyzanckiej, stoczonej w maju 1944 r. z wojskami hitle-

rowskimi. Uczestnicy rajdu wzięli udział w centralnych uroczystościach związanych z odsłonięciem pomnika ku czci poległych partyzantów.

Zbigniew Tomkowski

DYMARKI

W Słupi Nowej pod Łysicą w dniach od 13 do 16 września 1969 r. dymyły starożytne dymarki. Organizatorem „Dymarek Świętokrzyskich 69”, był specjalnie powołany Turystyczny Komitet Organizacyjny wspólny z redakcją *Słowa Ludu*.

Rudnicy przy wytopie żelaza. Fot. CAF — Wawrzynkiewicz.

Program Dymarek był niezwykle urozmaicony. W pierwszym dniu tj. 13 września po południu, na wszystkich wzgórzach okalających Słupię Nową zapłonęły wici. W tym samym momencie na pagórku dymarkowym poniżej Muzeum Hutnictwa Starożytnego gospodarz ziemi kieleckiej mgr Aleksander Zarajczyk wiązką płonących szczap smolnych rozpałił ogień w ziemnym piecu hutniczym. Następnie dokonano otwarcia wystawy „Przemysł metalowy Kielecczyny w 25-leciu PRL”.

W sobotę, 13 września otwarto również wielki czterodniowy jarmark nowostupiański, na którym stragany wystawili najbardziej znakomici ludowi garncarze, kowale, rzeźbiarze, malarze, siomkarze, świątkarze, tkaczkę, wycinankarkę, pająkarkę, pisankarkę.

Jednocześnie z jarmarkiem zaprezentowany został bogaty program dorocznych „Dni Folkloru Świętokrzyskiego”. 36 kapel wiejskich uczestniczyło w turnieju muzyki i przyśpiewek. Dużą atrakcję stanowiła zrekonstruowana prasłowiańska osada leśna na zboczu Łysej Góry. Kulminacyjnym momentem było jednak rozbijanie dymarek i wytop żelaza.

Nowością tegorocznego programu towarzyszącemu dymarkom było widowisko muzyczno-sceniczne Smożewskiego i Uklei pt. „Puszcza wszystko ludzkie zna i wspomina”. Spektakl ten ukazał w przekroju historycznym epopeję walki partyzanckiej i żołnierskiej w II wojnie światowej.

Ryszard Cetnarski

PROBLEMY WSPÓŁCZESNEGO KRAJOZNAWSTWA

Coraz większym zainteresowaniem cieszą się seminaria krajoznawcze, organizowane tradycyjnie na terenie województwa gdańskiego. Seminarium to odbywają się systematycznie (po 2—3 rocznie) oraz obejmują coraz to inną problematykę. Wiosną 1969 r. odbyło się kolejne seminarium pod nazwą: „Tematyka współczesna w działalności krajoznawczej”. Spotkanie to zorganizowane zostało przez Okręgową Komisję Krajoznawczą PTTK przy współudziale Zarządu Wojewódzkiego TRZZ w Gdańsku.

Program spotkania przewidywał następujące odczyty: *Elementy składowe i metody upowszechniania współczesnego krajoznawstwa* (mgr Cz. Skonka), *Wzorcowe zakłady pracy udostępnione do zwiedzania* (inż. M. Michalski), *Pomniki i tablice pamiątkowe okresu XXV-lecia PRL w województwie gdańskim* (mgr Cz. Skon-

ka) oraz *Ważniejsze budowle socjalizmu w województwie gdańskim* (inż. J. Kuśmierk). Tematyka tych odczytów poszerzona została w dyskusji, w której głos zabralo kilkanaście osób. W seminarium wzięło udział około 40 osób, głównie z terenu Trójmiasta.

Celem seminarium było zwrócenie uwagi na potrzebę pełniejszego uwzględniania w działalności krajoznawczej problematyki współczesności oraz ukazywania dorobku i osiągnięć XXV-lecia Polski Ludowej. Chodziło również o zwrócenie uwagi na większe uwzględnianie współczesnej tematyki krajoznawczej w okresie obchodów tradycyjnego „Tygodnia Ziemi Zachodnich” (dorobek gospodarzy tych ziem oraz reprezentowany przez nie bogaty potencjał turystyczny), a także podczas działalności odczytowej w okresie sezonu turystycznego (ośrodki wczasowe, placówki kulturalno-oświatowe, obiekty PTTK, FWP itp.).

C. S.

SZLAK TURYSTYCZNY „MARTYROLOGII WALIMSKIEJ”

W rejonie Walimia (powiat wałbrzyski) na stokach Gór Sowich w latach 1942—45 wykonywane były tajemnicze prace przy drażeniu korytarzy w skałach. Prace te wykonywali więźniowie przywiezieni tu przez hitlerowców z obozów w Łambinowicach (Lamsdorf) i Rogoźnicy (Gross-Rosen). W nieludzkich warunkach i na skutek wycieńczającej pracy zginęło tu kilkadziesiąt tysięcy więźniów i jeńców wojennych radzieckich, polskich, francuskich, belgijskich, holenderskich, angielskich, kanadyjskich. W maju 1969 r., celem upamiętnienia tego miejsca martyrologii, przeprowadzony został szlak turystyczny (czarny) długości około 23 km. Przebiega on od stacji kolejowej Jugowice (na linii Wrocław — Swidnica — Jedlina Zdrój — Wałbrzych względnie Kłodzko) przez wieś Jawornik, osiedle Walim, Rzeczkę, Kolce do stacji kolejowej Głuszycza (na linii PKP Kłodzko — Wałbrzych). Na trasie szlaku spotkać można resztki baraków, w których w latach okupacji mieszkali więźniowie. W Walimiu szlak dochodzi do cmentarza pomordowanych (pomnik martyrologii), a w Rzeczkę do wylotów lochów podziemnych.

Szlak został wyznakowany przez członków Komisji Turystyki Pieszej Zarządu Oddziału PTTK w Wałbrzychu w czynie społecznym. W ramach „Rajdu Czynów Społecznych” w 1969 r. oczyszczono teren pod budowę skromnego głazu-obelisku.

który upamiętniać będzie miejsce martyrologii. Opiekę nad terenem b. obozu sprawuje opiekun społeczny, Kazimierz Fiedorowicz (pracownik MRN), który oprowadza tu wycieczki PTK „Fabryczna” we Wrocławiu. W ostatnim okresie przybywają tu również liczne wycieczki szkolne.

W. Sadowski

NOWE REZERWATY

Czorsztyn

Ruiny czorsztyńskiego zamku i otaczający je las o obszarze 10 ha zostały uznane za rezerwat przyrody. Będzie on podlegał Pienińskiemu Parkowi Narodowemu.

Zamek czorsztyński należał do Kazimierza Wielkiego i pochodzi z XIV w. W XV w. był siedzibą starostwa, miejscem zjazdów panujących oraz dyplomatów polskich i węgierskich. W 1651 r. zamek był ośrodkiem powstania chłopskiego pod wodzą Aleksandra Kostki-Napierskiego.

Ostoja bobrów

Rezerwatem przyrody jest obszar wokół rzeki Pasłęki i jej dopływów, gdzie gnieźdzą się bobry. Rezerwat został nazwany „Ostoją bobrów na rzece Pasłęka” i ma łączną powierzchnię ponad 4 tys. hektarów. Oprócz Pasłęki, od źródeł do Braniewa wraz z rozlewiskiem o nazwie „Jezioro Pierzchałskie”, rezerwat obejmuje rzekę Morąg, dolne odcinki rzek Gilwa, Drwęca Warmińska, Wałsza oraz jeziora Sarąg i Isąg.

Luboń Wielki

W Nadleśnictwie Poręba Wielka, w gromadzie Raba Wyżna w powiecie limanowskim, zespół leśny o powierzchni 12 ha uznany został przez resort leśnictwa za rezerwat przyrody i otrzymał nazwę „Luboń Wielki”.

Ten interesujący zespół o wielkim bogactwie skalnych form, o oryginalnych kształtach, służyć będzie również celom naukowym i dydaktycznym.

Z.T.

ŚLADY DAWNEGO OSADNICTWA

Liczna grupa naukowców, kierowana przez dyrektora Muzeum Archeologicznego

w Poznaniu W. Błaszczyka, rozpoczęła prace mające na celu wyjaśnienie początków grodu Przemysława. W skład grupy wchodzi antropolog, geodeci, chemicy, konserwatorzy oraz grono studentów archeologii i historii sztuki.

Badania rozpoczęto w pobliżu nowo powstającej trasy chwaliszewskiej. Ekspedycja ma na celu zbadanie wczesnośredniowiecznego osadnictwa w najstarszej osadzie lewobrzeżnego Poznania, odkrycie murów obronnych miasta lokacyjnego, poznanie wczesnogotyckich założeń kościoła i klasztoru, fundowanych przez księcia Przemysława I.

Pierwsze wykopy przyniosły już wyniki: odkryto m.in. ślady najstarszego osadnictwa z XI—XIII w. oraz mury klasztoru gotyckiego.

Bogdan Major

WSPÓŁZAWODNICTWO KRAJOZNAWCZE

Działacze PTK Pomorza Gdańskiego dążą do wprowadzania coraz to nowych form działalności krajoznawczej. W 1968 r. Okręgowa Komisja Krajoznawcza PTTK w Gdańsku po raz pierwszy zorganizowała konkurs na najlepsze komisje i sekcje krajoznawcze oddziałów, klubów i kół PTTK województwa gdańskiego. Do współzawodnictwa przystąpiły: Klub Krajoznawczy „Merkator”, Klub Turystów Pieszyc „Bąbelki”, Koło PTTK Nr 84 przy Instytucie Farb i Lakierów i Klub PTTK „Krokusy” w Gdańsku, Koło PTTK „Radunia” w Pruszczu oraz Klub Wodny PTTK i Klub Narciarski PTTK w Sopocie. Zwycięzcami konkursu zostali: Klub Krajoznawczy PTTK „Merkator”, przed Sekcją Krajoznawczą Klubu PTTK „Bąbelki” i Sekcją Krajoznawczą Koła PTTK Nr 84. Przewodzące zespoły krajoznawcze otrzymały dyplomy pamiątkowe, a ich działacze — nagrody rzeczowe. Otrzymał je m.in.: Emil Kresak (prezes „Merkator”), Gracjan Posadzki (Sekcja Krajoznawcza „Bąbelki”) i Jerzy Zarzycki (Sekcja Krajoznawcza Koła Nr 84). Zwycięski zespół „Merkatora” otrzymał ponadto patere z herbem Gdańska — nagrodę przechodną Zarządu Okręgu PTTK w Gdańsku, która przejdzie na własność po trzykrotnym kolejnym jej zdobyciu (lub pięciokrotnym nie kolejnym).

Okręgowa Komisja Krajoznawcza PTTK w Gdańsku uznała konkurs za jedną z ważnych i potrzebnych form pracy kra-

joznowczej. Celem tego współzawodnictwa jest bowiem konieczność zwrócenia uwagi na potrzebę powołania lub zaktywizowania pracy komisji, sekcji i zespołów krajoznawczych istniejących przy wszystkich statutowych ogniwach PTTK (oddziały, kluby, koła). Z tego względu konkurs ten był kontynuowany również w 1969 r.

Cz. S.

NOWA FUNKCJA ZABYTKOWYCH ZAMKÓW W SWIDWINIE, PŁOTACH I LIPOWCU

Początki swidwińskiego zamku sięgają drugiej połowy XIII w. Na przestrzeni dziejów był on wielokrotnie przebudowywany. W czasie wojen niszczyły go pożary i grabieże. Odbudowany w latach Polski Ludowej zamek swidwiński jest dziś jednym z najcenniejszych zabytków ziemi koszalińskiej. Mieszczą się w nim dobrze wyposażone placówki pracy kulturalnej, spełniające ważną rolę w rozwoju życia kulturalnego i oświatowego w tym regionie. W południowej części zamku mieszczą się dwie biblioteki — miejska i powiatowa. W skrzydle północnym mieści się sala widowiskowa, w której odbywają się projekcje filmowe, spektakle teatralne i estradowe oraz zjazdy i konferencje. W skrzydle wschodnim znajdują się sale wystawowe, kawiarnia, sala telewizyjna oraz pomieszczenia przeznaczone dla amatorskich zespołów artystycznych. Na zamku czynny jest również hotel turystyczny służący coraz liczniej napływającym tutaj turystom z całej Polski. Zamek w Swidwinie, odrestaurowany dzięki staraniom miejscowego społeczeństwa i pomocy państwa jest niezwykle potrzebną i pożyteczną placówką służącą dalszemu rozwojowi ruchu turystycznego na piastowskich ziemiach nad Bałtykiem.

Ważnym ośrodkiem życia kulturalnego na Pomorzu Zachodnim stał się także zamek obronny w Płotach (powiat gryficki), jeden z najpiękniejszych zabytków okresu odrodzenia. Od dwu lat jest on bowiem siedzibą miejscowych historyków i etnografów prowadzących badania nad dziejami tego regionu. Z bogatej biblioteki i archiwum zamkowego korzystają uczeni z wielu ośrodków akademickich w Polsce. Na zamku znajduje się sala koncertowa muzyki poważnej oraz galeria malarstwa, która zwłaszcza w okresie letnim cieszy się wśród turystów z całej Polski wielkim powodzeniem.

Dobiegają również końca prace konserwatorskie mające na celu odbudowę zamku w Lipowcu (województwo krakowskie) jednej z najwspanialszych budowli warownych XIV w. w Polsce. Zamek uległ zniszczeniu jeszcze w czasie najazdu szwedzkiego. Dotychczas odgruzowano i odsłonięto zachowane fragmenty murów i baszty oraz wszystkie przejścia wewnętrzne. W zabytkowym zamku planuje się zorganizowanie Muzeum Archeologicznego, zaś w pobliżu ma powstać skansen ziemi chrzanowskiej.

Z. T.

NOC NA POGÓRZU

W dniach od 12 do 15 czerwca 1969 r. Oddział PTTK w Rzeszowie zorganizował VI Wiosenny Rajd Pieszy pod hasłem „Noc na Pogórzu”. Trasy rajdu prowadziły przez najpiękniejsze partie Pogorza Dynowskiego, znanego ze swych niezwykle uroczych terenów, mnogości zabytków, rezerwatów i pomników przyrody oraz bogactwa żywego tu jeszcze folkloru.

Uroczyste zakończenie rajdu odbyło się w Dąbrówce Starzeńskiej (powiat brzozowski). W dniu 14 czerwca 1969 r. u stóp romantycznych ruin dawnego zamku Królowej Bony, a następnie Stadnickich i Starzeńskich zgromadziło się ponad 700 uczestników rajdu oraz około 1500 widzów z okolicznych miejscowości. O godzinie 21.00 amatorski teatr „Fredreum” z Przemysła wystąpił ze sztuką Zbigniewa Wróblewskiego pt. *Dziewczeta o oczach jak Wista*, ukazującą tworzenie się samodzielnego Batalionu Kobiecego im. Emilii Plater w I Dywizji im. Tadeusza Kościuszki powstałej na terenie Związku Radzieckiego.

Dużo emocji dostarczały uczestnikom tego plenerowego widowiska umiejętnie zastosowane sztuczne ognie i wybuchy petard. Atrakcję tę turyści zawdzięczają członkom Klubu Oficerskiego w Przemysłu, który był współorganizatorem widowiska.

Wystawienie sztuki poprzedziło krótkie przemówienie prezesa Zarządu Oddziału mgr. Mieczysława Rachwałę, który z okazji 100-lecia działalności „Fredreum” złożył jego kierownictwu i członkom zespołu gratulacje i życzenia dalszych sukcesów oraz wręczył artystycznie wykonaną w metalu pamiątkową maskę teatralną.

Następnie Helena Wilanowska, chorąży Kobiecego Batalionu im. Emilii Plater,

nawiązując do spektaklu teatru „Fredreum” opowiedziała zebranych przy turystycznej watrze o tworzeniu się tego Batalionu, jego dziejach i bojowym szlaku.

Przebieg Rajdu oraz zorganizowany na tle ruin zabytkowego zamku wieczór krajoznawczy świadczyły o staraniach organizatorów imprezy mającej na celu uczczenie XXV-lecia PRL i XXV-lecia powstania województwa rzeszowskiego.

B.C.

ZJAZD OKRĘGU

W dniach 22—23 marca 1969 r. odbył się w Kielcach VII Okręgowy Zjazd Delegatów Oddziałów, który podsumował trzyletni dorobek działalności Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego na terenie województwa kieleckiego. W zjeździe uczestniczyło blisko 100 delegatów z oddziałów i komisji okręgowych PTTK.

Sprawozdanie przedstawione przez ustępujący Zarząd Okręgu PTTK w Kielcach oraz wszechstronna dyskusja ukazały osiągnięcia ubiegłej kadencji. Wyrażają się one wzrostem liczby członków o 3160 osób, założeniem 5 nowych oddziałów oraz wzrostem ilości zorganizowanych imprez turystyki kwalifikowanej.

Do ciekawszych przedsięwzięć Okręgu Kieleckiego PTTK należy ustanowienie odznaki „Szlakami Tysiąclecia po województwie kieleckim”, mającej na celu ukazanie pięknych zabytków, miast i wsi województwa kieleckiego. Szczególnie interesującą imprezą są „Dymarki”, która propaguje unikalne odkrycia archeologiczne, świadczące o wysokiej kulturze plemion słowiańskich mieszkających na tych ziemiach.

Działalność Okręgu została wysoko oceniona przez władze partyjne i administracyjne. Wyrazem tej oceny było ufundowanie przez związki zawodowe Zarządowi Okręgu PTTK sztandaru organizacyjnego.

Na zakończenie Zjazdu podjęto uchwałę wytyczającą kierunki działania do 1972 r. Wybrano również nowy Zarząd Okręgu PTTK w Kielcach.

R.C.

TURYSTYCZNY RENESANS ZIEMI WEJHEROWSKIEJ

Powiat wejherowski posiada malownicze usytuowanie oraz bogate walory kra-

joznawczo-turystyczne. Leży on na pograniczu dwóch regionów: Pojezierza Kaszubskiego i Pobrzeża Kaszubskiego. Znajdują się tu m.in. interesujące wzgórza morenowe, dość liczne jeziora i lasy (35% powierzchni powiatu), szereg rzek (Reda, Piaśnica, Cedron) oraz ciekawe zabytki i rezerваты przyrody. Pomimo tego powiat ten za mało był dotychczas wykorzystywany dla celów turystycznych.

W ostatnich latach rośnie jednak coraz bardziej gospodarcza i kulturalna ranga Wejherowa, co stawia również ważne zadania przed tutejszym ruchem turystycznym. Przyczyniło się do tego m.in. doprowadzenie w 1957 r. kolejki elektrycznej z Gdańska oraz zwiększone zainteresowanie władz miejscowych problematyką turystyczną. Dzięki temu w Wejherowie powstało Muzeum Piśmiennictwa i Muzyki Kaszubsko-Pomorskiej (które stanowi dużą atrakcję turystyczną). Utworzono tu też schronisko turystyczne, a planowane jest jeszcze zorganizowanie campingu i międzyzakładowego ośrodka wypoczynku turystycznego. Wydana też została pierwsza w okresie 25-lecia PRL przewodnik turystyczny pt. *Ziemia wejherowska* (opracował Franciszek Mamuszka).

Podjęte zostały również inicjatywy dotyczące rozwoju działalności krajoznawczej w Wejherowie. W 1969 r. Okręgowa Komisja Krajoznawcza PTTK w Gdańsku przy współudziale Zarządu Oddziału PTTK w Wejherowie, zorganizowała tu pierwszy kurs organizatorów prelekcji krajoznawczych. Na kursie wygłoszono 6 odczytów, zaprezentowano sprzęt audio-wizualny oraz opracowano i przedyskutowano programy prelekcji krajoznawczych na 1970 r. Wykładowcami byli: Witold Kleczik, Wiesław Ślubowski, Halina Grajewska i Czesław Skonka. Kurs ukończyło 18 osób. Spośród absolwentów kursu powołana została pierwsza Komisja Krajoznawcza przy Oddziale PTTK w Wejherowie. Przewodniczącą Komisji została mgr Brygida Brzozowska, a sekretarzem mgr Władysława Nastaly. Komisja zajęła się organizowaniem odczytów krajoznawczych, popularyzowaniem walorów krajoznawczych powiatu wejherowskiego, inicjowaniem wydawnictw turystycznych itp.

Czesław Skonka

CZERWONY KRZYŻ I „POWSTAŃCE”

Na pięknej ziemi augustowsko-suwałskiej nie brak licznych śladów walk o

wolność. Znajdują się one pod opieką organizacji społeczno-politycznych ZBoWiD, PTTK i ZHP. Organizacje te troskliwie opiekują się grobami poległych, zabezpieczają miejsca stoczonych bitew i potyczek, fundują płyty pamiątkowe na świadectwo potomnym, że „non omnis moriar” po tych co padli w nierównym boju.

Pod wsią Czerwony Krzyż znajduje się kamień-obelisk na mogile powstańców 1863 r. i sześćdziesięciu żołnierzy radzieckich poległych w ostatniej wojnie nad Wigrami. Jest w tej mogile coś z symbolu — braterstwa: synowie narodu polskiego i rosyjskiego spoczywają na wieki razem.

Są tam również ślady okopów z I wojny światowej, a najstarsi mieszkańcy opowiadają, że podczas wojen napoleońskich stał tam przez pewien czas lazaret francuski. Mianowicie w tym czasie nie znano jeszcze idei ani symbolu czerwonego krzyża — nazwa wsi ustalona w okresie znacznie późniejszym, pochodzi przypuszczalnie od szpitala francuskiego.

W uroczysku puszczańskim zwanym „Powstańce”, położonym nad rzeką Blizną w pobliżu Augustowa społeczeństwo augustowskie ufundowało (jeszcze w okresie międzywojennym) pomnik na pamiątkę stoczonych w okolicznych lasach bitwy w okresie powstania styczniowego w 1863 r. Stała tam niegdyś drewniana kuźnia połowa (ślady żużla są jeszcze dziś widoczne), gdzie powstańcy kuli kosi i piki. Wiele ciekawych eksponatów zebrał tam specjalista dla Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie. Na strychach niektórych domów w pobliskiej Strękowiznie jeszcze do niedawna można było odnaleźć stare pistolety, szable i patроны.

W okresie okupacji pomnik ten wraz z płytą pamiątkową został przez hitlerowców usunięty. Dopiero niedawno po długich poszukiwaniach harcerze oraz członkowie PTTK i ZBoWiD odnaleźli płytę w mulistym dnie krętej Blizny, którą tak chętnie spływają kajakowcy w sezonie letnim. Działacze augustowscy zamierzają ustawić płytę na starym miejscu.

Andrzej Wyszkowski

SOBÓTKI SŁOWIAŃSKIE W RZESZOWSKIM

Aktyw krajoznawczy Okręgu PTTK w Rzeszowie w odpowiedzi na apel Okręgowej Komisji Krajoznawczej we Wrocławiu

czynnie włączył się do organizowania i propagowania uroczystych obchodów Sobótek Słowiańskich. Do współdziałania zaproszono również organizacje młodzieżowe: ZMS, ZMW i ZHP oraz regionalne towarzystwa naukowe i kulturalno-oświatowe. W rezultacie w dniu 21 czerwca 1969 r. na licznych wzgórzach województwa rzeszowskiego zapłonęły sobótkowe ogniska, przy których do późnych godzin nocnych spędziło czas wielu członków naszego Towarzystwa oraz okoliczna ludność.

Program sobótek był różnorodny i bardzo interesujący. Oddział Rzeszowski PTTK zapalił olbrzymią watrę na wzgórzu „Magdaleni”, najwyższym wzniesieniu w okolicy Rzeszowa. Ponad 200 uczestników podobnej imprezy zorganizowanej w Nowej Dębie zebrało się nad potokiem Bystrzyk. Oddziały PTTK: w Stalowej Woli, Brzozowie, Krośnie i Dębicy rozpały sobótkowe ogniska na najwyższych wzniesieniach okolicy.

Szczególnie miłą uroczystość sobótkową zorganizował Oddział PTTK w Lubaczowie. W dniu 21 czerwca 1969 r. o godzinie 19.00 na rozlewisku rzeki Ropa w Werchracie zgromadziły się liczne drużyny turystów oraz członkowie ZMS, ZMW, ZHP. Tutaj odbyły się zawody pływackie oraz tradycyjny obrzęd puszczania wianków. Później w pobliskiej świetlicy odbył się wieczorek taneczny. Około północy drużyny turystów, zaopatrzone w płonące pochodnie przemaszowały na okoliczne szczyty, gdzie rozpalono ogniska. Program spotkań przy ognisku obejmował pogadanki i opowiadania związane z ludowymi tradycjami obchodów letniego przesilenia dnia z nocą, śpiewy, występy zespołów muzycznych itp. Ognie płonęły aż do świtu. Uczestnicy sobótkowych uroczystości powitali wschodzące słońce pieśnią „Idzie dzień”. We wczesnych godzinach porannych drużyny udały się na niezdziałną krajoznawczą wędrowkę połączoną z biwakowaniem na leśnych polanach.

Bronisław Cmela

WIEŻA ATRAKCJA TURYSTYCZNA

Mazurski Oddział Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego w Szczytnie podjął starania u władz powiatowych celem udostępnienia wieży zamkowej (siedziba PPRN) do zwiedzania. Zabiegi te zostały uwieńczone sukcesem i już w najbliższym sezonie letnim (1971 r.) turyści będą mogli podziwiać

rozległą panoramę miasta i jego najbliższych okolic. Zwiedzanie wieży zapowiada się bardzo atrakcyjnie ponieważ miejscowi działacze PTTK postanowili urządzić tam wystawę obrazującą dorobek miasta i powiatu w latach XXV-lecia oraz przedstawiającą dzieje walki o polskość Mazur (wykresy, zdjęcia, plansze itp.).

Wycieczki będą zwiedzały wieżę pod opieką przewodników PTTK.

A. Wyszkowski

JAŁOWIEC-REKORDZISTA

Nie wszyscy krajoznawcy wiedzą zapewne, że najwyższy w Polsce jałowiec rośnie w okolicy Lipowca w powiecie szczytyńskim (około 13 m wysokości i 2 m obwodu). Okaz ten, a właściwie całe drzewo jałowcowe rośnie w prywatnym lesie, przylegającym do terenów Nadleśnictwa Małdaniec. Z inicjatywy PTTK oraz Nadleśnictwa jałowiec ten jako pomnik przyrody znajduje się pod stałą opieką. Wycięto między innymi otaczające go sosny, co wpłynęło korzystnie na jego vegetację. Nadmienić należy, że w okolicy Lipowca występuje jeszcze wiele innych jałowców niezwykle wysokich i okazałych, które również oczekują na uznanie ich za pomniki przyrody. Mamy nadzieję, że jest to tylko kwestia najbliższego czasu. Na razie Okręgowy Zarząd Lasów Państwowych w Olsztynie wydał Nadleśnictwu polecenie, by skupiska drzewiastych form jałowca ogrodzić żerdziowymi płotami. Oddział PTTK w Szczytnie wytyczył nowy szlak pieszy biegnący obok wspomnianych jałowców.

Andrzej Wyszkowski

AGH IM. STANISŁAWA STASZICA

Z okazji 50 rocznicy powstania Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie nadano jej imię prekursora krajoznawstwa polskiego — Stanisława Staszica. W okresie przygotowań do jubileuszu Akademia nawiązała bliskie kontakty i współpracę z władzami miejskimi Piły, gdzie jesienią 1755 r. urodził się przyszły patron krakowskiej Akademii Górniczo-Hutniczej.

W Piłe znajduje się Muzeum Stanisława Staszica, gromadzące cenne pamiątki po wybitnym uczonym, ojcu polskiego

Gmach Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie. Fot. CAF — Piotrowski

górnictwa i hutnictwa. W powstającym z okazji jubileuszu Muzeum Historii AGH eksponowane były w czasie obchodów niektóre pozycje z tych cennych zbiorów.

Bogdan Major

WYRÓZNIENIE DZIAŁACZY

Już po raz trzeci Ministerstwo Obrony Narodowej wyróżniło działaczy i pracowników Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego medalami „Za Zasługi dla Obronności Kraju”.

22 października 1969 r. w Głównym Zarządzie Politycznym Wojska Polskiego zastępca szefa GZP Wojska Polskiego płk. mgr Edward Szpital wręczył 11 aktywistom naszego Towarzystwa to najwyższe, w czasie pokoju, odznaczenie wojskowe. Medale otrzymali: Zofia Sumińska — przewodnicząca Komisji Żeglarskiej ZG PTTK i Danuta Rafalska — sekretarz tej Komisji, Waclaw Kwaśniewski — długoletni działacz Komisji Turystyki Pieszej i współorganizator marszów na orientację, Cezary Wójcicki — sekretarz Zarządu Okręgu w Białymstoku, Ryszard Cetnarski — kierownik Działu Programowego ZG PTTK, Edward Wojtuszkiewicz — wiceprezes Zarządu Okręgu PTTK w Gdańsku, Henryk Korzistka — kierownik Działu Prezydiального ZG PTTK, Jerzy Macke — przewodniczący Komisji Speleologicznej ZG PTTK, Ryszard Semelko — wiceprzewodniczący Komitetu Organizacyjnego Rajdów im. Włodzimierza Lenina, Halina

Boryca — kierownik Wydziału Wczasów, Bernard Bortlik — prezes Oddziału Zakładowego PTTK przy Kopalni „Wujek” w Katowicach.

Po dokonaniu aktu dekoracji plk. Edward Szpital podkreślił pozycję i uznanie, jakie Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze zdobyło sobie w środowisku wojskowym. Ideowo-wychowawcza działalność PTTK w jednostkach wojskowych przyczynia się do pogłębiania patriotyzmu wśród żołnierzy i budzenia zamiłowania do poznawania ojczystego kraju.

W imieniu odznaczonych podziękowała Zofia Sumińska, zapewniając, że to zaszczytne wyróżnienie grupy działaczy i pracowników Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego przyczyni się do jeszcze większego zadzierzgnięcia więzi między PTTK i Wojskiem Polskim.

Prezes Towarzystwa Piotr Gajewski serdecznie podziękował kierownictwu Ministerstwa Obrony Narodowej i Głównemu Zarządowi Politycznemu Wojska Polskiego za wyróżnienie działaczy i pracowników PTTK oraz za tworzenie warunków dla rozwoju działalności PTTK w Wojsku Polskim.

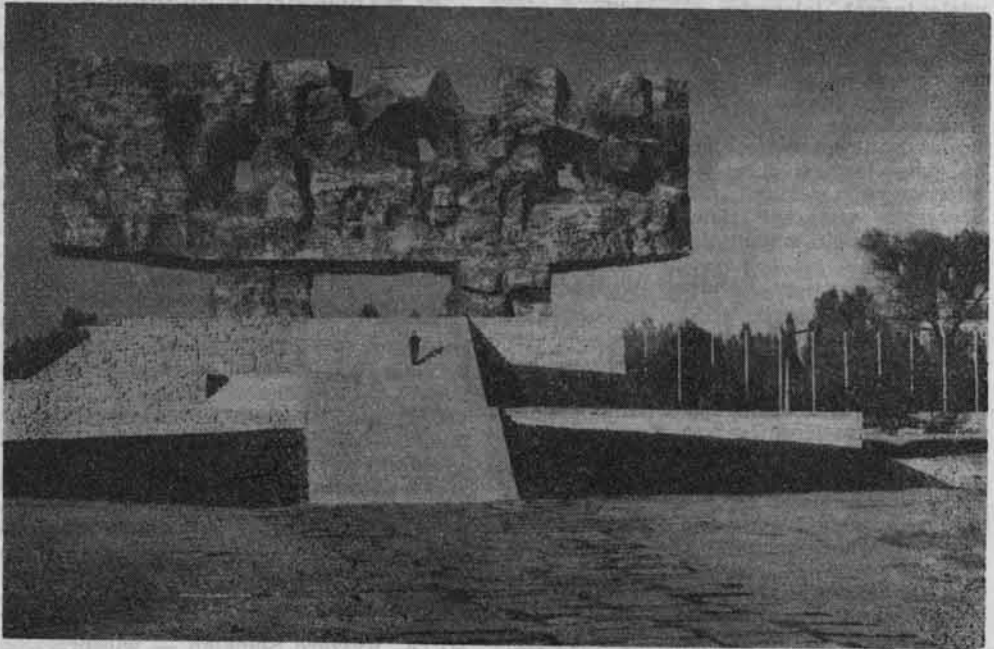
Ryszard Cetnarski

NOWE POMNIKI

Majdanek

1 września 1969 r. w 30 rocznicę wybuchu II wojny światowej, na terenie dawnego obozu zagłady na Majdanku k. Lublina odbyła się wielka manifestacja społeczeństwa ziemi lubelskiej przeciwko faszyzmowi.

W czasie manifestacji odsłonięty został monumentalny pomnik ofiar faszyzmu. Pomnik zrealizowany został według projektu artysty rzeźbiarza Wiktora Tolkina i inż. Janusza Dembka. Pomnik na Majdanku ma 35 m szerokości i 11 m wysokości. Na mauzoleum w kształcie urny znajduje się napis „Los nasz — dla Was przestroga”. W mauzoleum znalazło miejsce wiecznego spoczynku 1300 m³ prochów ludzkich, które zostały natychmiast po wyzwoleniu obozu zebrane na terenie Majdanka przez okoliczną ludność. Przy wejściu do obozu 28 wysokich masztów z flagami symbolizuje narodowość, z których pochodzili więźniowie Majdanka. Pomnik, Droga Hołdu i mauzoleum skomponowane są z pozostałymi fragmentami obozu: krematorium, 46 barakami i 17 wieżami strażniczymi.

Pomnik na terenie dawnego obozu zagłady na Majdanku k. Lublina. Fot. K. Bartoszewicz

Chelmek

W Chelmku, gdzie okupanci hitlerowscy założyli tzw. filię obozu masowej zagłady — Oświęcimia-Brzezinki odsłonięty został pomnik ku czci ofiar tego obozu. W czasie uroczystości przypomniano historię obozu, który był miejscem katorżniczej pracy i śmierci tysięcy ofiar hitlerowskiego barbarzyństwa. Pomnik wybudowany został z inicjatywy zakładowej organizacji ZBoWiD przy Południowych Zakładach Skórzanych „Chelmek”. Załoga tej fabryki uczestniczyła także w kosztach budowy pomnika.

Uroczystość odsłonięcia pomnika połączona była z manifestacją antywojenną mieszkańców Chelmka.

Węgrów

10 sierpnia 1969 r., w 25 rocznicę wyzwolenia Węgrowa spod okupacji hitlerowskiej, odbyło się w tym mieście uroczyste odsłonięcie pomnika, ufundowanego przez miejscowe społeczeństwo dla uczczenia pamięci poległych i pomordowanych mieszkańców Węgrowa i powiatu w czasie walk z hitlerowskim najeźdźcą.

W uroczystości, obok zgromadzonych mieszkańców Węgrowa, wzięły udział delegacje z powiatów: Mińsk Mazowiecki, Ostrów Mazowiecka, Siedlce, Sokołów, Sokołów Podlaski, Wołomin, Wyszaków oraz liczni turyści.

Bydgoszcz

1 września 1939 r. odbyła się uroczystość odsłonięcia na Starym Rynku w Bydgoszczy pomnika walki i męczeństwa. Pomnik którego autorem jest artysta-rzeźbiarz F. Masiak stanowi formę przestrzenną. Na tle kamiennego szańca o długości około 30 m stanęła odlana w brązie grupa figuralna symbolizująca bohaterstwo mieszkańców ziemi bydgoskiej w latach 1939—45. Szaniec pokrywają nazwy miejsc pamięci narodowej.

Zbigniew Tomkowski

RAJD BIESZCZADZKI

Koło PTTK przy Wojewódzkim Zarządzie Dróg Publicznych w Rzeszowie i Zarząd Główny Związku Zawodowego Transportowców i Drogowców są od lat organizatorami tradycyjnej już dziś im-

prezy — Ogólnopolskiego Rajdu w Bieszczadach. Rajd ten trwa dziesięć dni. Co rok zwiększa się liczba uczestników tej imprezy. Jest to rezultat starań jej organizatorów oraz właściwie opracowanego programu krajoznawczego, którego realizacja przyczynia się do pogłębienia wiedzy uczestników rajdu o tym regionie kraju.

IX Ogólnopolski Rajd Transportowców i Drogowców zorganizowany został dla uczczenia XXV-lecia PRL. Rozpoczął się on 21 lipca w przeddzień Święta Odrodzenia. W imprezie wzięło udział 620 uczestników z terenu całego kraju.

Uroczyste zakończenie Rajdu odbyło się dnia 30 lipca 1969 r. o godzinie 14.00 w Smereku. Przybyła tu drużyna rozbitych kilkadziesiąt kolorowych namiotów, na dużej polanie nad potokiem. Po zapaleniu ogniska, kierownik Rajdu inż. Mieczysław Szetela powitał przybyłych na zakończenie imprezy honorowych gości: Mieczysława Grada — przewodniczącego Zarządu Głównego Związku Zawodowego Transportowców i Drogowców, Bronisława Cmele — członka Główniej Komisji Rewizyjnej PTTK i członka Zarządu Okręgu w Rzeszowie, inż. Jerzego Wysokiego — dyrektora Wojewódzkiego Zarządu Dróg Publicznych w Rzeszowie, Bolesława Matuszaka — przewodniczącego Zarządu Okręgu ZZ Transportowców i Drogowców w Rzeszowie, Zbigniewa Grabowskiego — dyrektora Wojewódzkiego Przedsiębiorstwa PKS w Rzeszowie oraz wszystkich uczestników Rajdu.

Przemówienia wygłosili: przewodniczący Zarządu Głównego Związku Zawodowego Transportowców i Drogowców Mieczysław Grad, prof. Tadeusz Waszkiewicz oraz Edwin Kozłowski.

Następnie przeprowadzony został quiz krajoznawczy, tematycznie związany z osiągnięciami województwa rzeszowskiego w okresie lat Polski Ludowej. Zwycięzcy otrzymali miłe, użyteczne nagrody. Poszczególne drużyny popisywały się przy ognisku opowiadaniem, gawędami oraz występami artystycznymi.

Impreza zakończyła się późno w nocy zabawą.

Bronisław Cmele

NARADA AKTYWU WOJSKOWEGO PTTK

W dniach 13—14 września 1969 r. w Gdyni z inicjatywy Komisji Kół Wojskowych Zarządu Głównego PTTK odbyła

się pierwsza narada prezesów oddziałów wojskowych PTTK.

Gospodarzem tego spotkania był Zarząd Oddziału Wojskowego PTTK Marynarki Wojennej, który przejawia żywioną działalność już sześć lat. W naradzie, oprócz prezesów oddziałów wojskowych PTTK, uczestniczyli: przewodniczący i sekretarz do spraw turystyki i krajoznawstwa Zarządu Politycznego Marynarki Wojennej, przedstawiciele Głównego Zarządu Politycznego Wojska Polskiego oraz Zarządu Głównego PTTK.

W toku obrad kmdr. por. Stanisław Dzierżak, prezes Oddziału PTTK Marynarki Wojennej omówił działalność Towarzystwa wśród marynarzy oraz przedstawił formy pracy organizacyjnej i programowej, jakie prowadzi Oddział, podał wyniki szkolenia kadr turystycznych oraz działalności imprezowej i wycieczkowej.

Do najistotniejszych problemów omawianych w czasie spotkania zaliczyć należy:

— pełne zrozumienie i poparcie ze strony dowództwa i aparatu partyjno-politycznego dla działalności PTTK w Wojsku Polskim;

— umiejętność łączenia działalności turystyczno-krajoznawczej z programem wychowania i szkolenia żołnierzy służby zasadniczej;

— udzielanie oddziałom wojskowym PTTK pomocy materialnej przez Wojskowe Ośrodki Kulturalno-Oświatowe;

— celowość organizowania dalszych oddziałów wojskowych PTTK wszędzie tam, gdzie istnieją potrzeby oraz możliwości;

— dalsze szkolenie kadry organizatorów turystyki na kursach własnych oraz szerszy udział działaczy wojskowych w szkoleniu przodowników poszczególnych dziedzin turystyki kwalifikowanej i przodowników turystycznych na kursach prowadzonych przez „cywilne” oddziały PTTK, a zwłaszcza zarządy Okręgów PTTK.

Na naradzie tej poruszono również szereg zagadnień ogólnorganizacyjnych. Wynikało z nich, że Wojsko Polskie może pościć się bardzo poważnym dorobkiem wynikającym z udziału żołnierzy, podoficerów, oficerów i rodzin kadry oficerskiej WP w Ogólnopolskim Konkursie Krajoznawczo-Turystycznym „Szlakami Polski Ludowej”.

Ryszard Cetnarski

KONFERENCJA NA TEMAT DRWĘCY

We wschodniej części województwa bydgoskiego (około 40 km od Torunia), po obu stronach rzeki Drwęcy, znajduje się malownicza i ciekawa kraina historyczna — ziemia dobrzyńska. Tereny te posiadają bogate walory turystyczno-krajoznawcze. Rzeka Drwęca stanowi jedyny tej wielkości rezerwat wodny w Europie. Ciekawe są też zabytki dwóch miast — Golubia i Dobrzyń, leżących na obu brzegach tej rzeki (zamek zbudowany w latach 1302—06, kościół z XIV w. z bogatym wyposażeniem, budynki klasycystyczne — m. in. dom „Pod Kapturem” i dawna karczma). Są one połączone obecnie w jeden zespół miejski. Tereny te były dotychczas za mało odwiedzane przez turystów, szczególnie z innych regionów kraju. Ostatnio jednak podjęta została ciekawa inicjatywa zmierzająca do większego spopularyzowania oraz stopniowego zagospodarowania turystycznego tego malowniczego regionu.

We wrześniu 1968 r. pod patronatem przewodniczącego Prezydium WRN w Bydgoszczy Aleksandra Szmidta i protektora UMK w Toruniu prof. dr. Józefa Mikulskiego, odbyła się w Golubiu-Dobrzyniu konferencja na temat: *Zagospodarowanie turystyczno-przyrodnicze rzeki Drwęcy*, zorganizowana przez Oddział Powiatowy Ligi Ochrony Przyrody (z okazji 40-lecia tej organizacji) i Zarząd Oddziału PTTK w Golubiu-Dobrzyniu. Celem tego spotkania (uczestniczyło w nim około 50 osób) było przedyskutowanie problemów dotyczących ochrony przyrody, zagospodarowania turystycznego i większego wykorzystania tego regionu dla potrzeb ruchu turystycznego.

Program konferencji przewidywał zapoznanie się z walorami przyrodniczo-turystycznymi nad rzeką Drwęcą oraz wysłuchanie referatów: *Walory rzeki Drwęcy i terenów sąsiadujących* oraz *Możliwości i potrzeby zagospodarowania turystycznego*.

Podczas konferencji stwierdzono, że w tym regionie brak jest dostatecznej ilości dobrych dróg dojazdowych, stanic wodnych, campingów, punktów widokowych, wyznakowanych szlaków turystycznych, wydawnictw krajoznawczych itp. W związku z tym uczestnicy konferencji postanowili m. in. powołać przy Oddziale PTTK w Golubiu-Dobrzyniu stały sekretariat, który zajmie się inicjowaniem i koordynowaniem całokształtu poczynań dotyczących aktywizacji turystycznej i popularyzacji krajoznawczej tych tere-

nów. Ponadto zgłoszono wnioski dotyczące opracowania studium geograficznego poświęconego problemom środowiska geograficznego i zagospodarowania turystycznego tego regionu oraz monografii Drwęcy, ustalenia norm chłonności turystycznej zasobów przyrodniczych tego terenu, większego zaprogramowania tej ziemi w prasie i innych wydawnictwach (m.in. w *Ziemi, Poznaj swój kraj*, magazynie *Światowid*), ustanowienie odznaki „Miłośnika Drwęcy” itp. Dużo wniosków dotyczyło także lepszego przystosowania uroczego szlaku Drwęcy dla potrzeb turystyki kajakowej.

Na konferencji zgłoszono również propozycję nawiązania współpracy w zakresie krajoznawstwa i turystyki pomiędzy sąsiadującymi ze sobą województwami: gdańskim i bydgoskim. Współpraca ta mogłaby dotyczyć m. in. ustalenia przebiegu przechodzących przez oba województwa szlaków turystycznych, wymiany prelegentów krajoznawczych, organizacji zbliżających się uroczystości kopernikowskich, wzajemnego zapraszania przedstawicieli tych województw na konferencje krajoznawczo-turystyczne itp.

Konferencję podsumował prof. dr J. Mikulski, który podkreślił, że była ona potrzebna i udana, wyraził też nadzieję, że przyniesie wiele korzyści temu regionowi.

Cz. S.

KRAJOZNAWCZY WIECZÓR

W dniu 14 czerwca 1969 r., z inicjatywy Oddziału PTTK w Tarnobrzegu przy współudziale Zakładowego Oddziału przy Kopalni Siarki w Machowie odbył się wieczór krajoznawczy poświęcony XXV-leciu Polski Ludowej. Zgromadził on liczną rzeszę pracowników kopalni i Zakładów Przetwórczych Siarki oraz innych zakładów pracy z Tarnobrzega i powiatu tarnobrzegskiego.

Uczestnicy tej imprezy krajoznawczej, zebrani przy tradycyjnym turystycznym ognisku wysłuchali prelekcji Bronisława Cmeli — przewodniczącego Okręgowej Komisji Krajoznawczej w Rzeszowie na temat: *Krajoznawstwo i turystyka w XXV-leciu PRL w województwie rzeszowskim*. Następnie kierownik Wydziału Kultury Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Tarnobrzegu, A. Weis, omówił rozwój powiatu tarnobrzegskiego w okresie ostatniego XXV-lecia. Po prelekcjach odbył się quiz krajoznawczy, tematycznie związany z osiągnięciami woje-

wództwa rzeszowskiego w XXV-leciu PRL ze szczególnym uwzględnieniem powiatu tarnobrzegskiego. W części artystycznej występowały amatorskie zespoły artystyczne. Występy zespołów przeplatano wspólnym śpiewem pieśni patriotycznych i turystycznych.

B. C.

ZŁOT W SPALE

W Spale w dniach 10—12 października 1969 r. odbył się Ogólnopolski Złot Przewodników Turystyki Pieszej PTTK. Wzięło w nim udział przeszło 330 działaczy, przedstawiciele wszystkich środowisk tej dyscypliny turystyki w Polsce.

W pierwszym dniu odbywały się obrady w komisjach problemowych. Nazajutrz natomiast zorganizowano wycieczki piesze i autokarowe do Polichna (pomnik Czynu Powstańczego GL i AL, Muzeum Partyzanckie oraz partyzancki skansen), Inielina (pomnik w miejscu śmierci majora H. Dobrzyńskiego „Hubala”), Inowłódza, Konewki oraz do Puszczy Nadpilickiej. Wieczorem na łąkach nadpilickich zapłonęło turystyczne ognisko. Uroczystego zapalenia ognia dokonał wiceprezes ZG PTTK J. Przedziecki.

W ostatnim dniu pobytu w Spale nastąpiło podsumowanie wyników i ocena ogólnopolskiego współzawodnictwa w turystyce pieszej w 1968 r. Wyróżniającym się okręgowym komisjom turystyki pieszej wręczono dyplomy uznania.

Obrady zakończyły się przyjęciem wniosków opracowanych przez poszczególne komisje oraz podjęciem uchwały wytyczającej działalność w zakresie turystyki pieszej na najbliższe lata.

R. C.

MUZEM BITWY NAD BZURĄ

W 30 rocznicę największej batalii kampanii wrześniowej 1939 r., jaką stoczyły dowodzone przez gen. Tadeusza Kutrzebę jednostki armii „Poznań” i „Pomorze” z hitlerowskim najeźdźcą (na linii Łowicz — Kutno — Sochaczew) w Kutnie otwarte zostało Muzeum Bitwy nad Bzurą. Mieści się ono w zabytkowym budyńeczku w parku im. Wiosny Ludów. Muzeum powstało głównie z darów przekazywanych przez b. żołnierzy Wojska Polskiego — uczestników walk nad Bzurą oraz pamiątek zgromadzonych w ciągu wielu lat przez młodzież szkół kutnowskich.

Ogólny widok rotundy znajdującej się w parku im. Wiosny Ludów. Fot. CAF — Rozmysłowicz

Na ścianie rotundy orły ze sztandarów pułkowych 7, 10, 14 i 56 oraz cytat z przemówienia gen. T. Kutrzeby. Fot. CAF — Rozmysłowicz

W Muzeum Bitwy nad Bzurą zgromadzono cenne dokumenty obrazujące przebieg tej wielkiej operacji wojskowej, podczas której żołnierze Wojska Polskiego toczyli ciężkie boje z przeważającymi siłami wroga. Znajdują się tu księgi pułkowe, szkice bitewne, wykazy jednostek biorących udział w poszczególnych fazach bitwy, egzemplarze ówczesnej broni różnych formacji, hełmy, części ekwipunku wojskowego znalezione na pobojowiskach oraz urny z ziemią pobraną na cmentarzach wojskowych z 1939 r.

Ponadto ekspozycja zawiera liczne fotografie oraz plansze i wykresy.

Zbigniew Tomkowski

ZAPOMNIANE MIEJSCE BITWY W DROZDOWIE WŁOŚCIAŃSKIM

6 lub 7 września 1939 r. polski samolot bombowy należący do jednego z kluczy broniących przeprawy przez Narew stoczył nad wsią Drozdowo Włościańskie (powiat makowski) bitwę z dwoma myśliwcami niemieckiej Luftwaffe. Polskiego „Łosia” zaatakowano w rejonie Różana, później zaś bój przeniósł się nad Drozdowo Włościańskie. Trzyosobowa załoga polskiego bombowca broniła się dzielnie. Jednakże samolot kilkakrotnie trafiony w silnik zaczął płonąć, po czym uderzył o ziemię na polach należących do Drozdowa, tuż przy drodze gruntowej prowadzącej do Różana.

W płomieniach palącej się maszyny poniósł śmierć pilot, prawdopodobnie Roman Strączak. Dwóch lotników uratowało się lądując na spadochronach. Dzięki ofiarnej pomocy ludności zbiegli oni na lewy brzeg rzeki, gdzie znaleźli schronienie u mieszkańców Ostregokołu i Marianowa.

Bohaterskiemu pilotowi mieszkańcy Drozdowa Włościańskiego zorganizowali uroczysty pogrzeb. Mogiłę usypano w miejscu, gdzie spłonął samolot, ogrodzono i umieszczono na niej krzyż z godłem państwowym.

Po zajęciu Drozdowa przez wojska niemieckie, jesienią 1941 r. na polecenie żandarmerii niemieckiej zwłoki pilota polskiego zostały ekshumowane i przewiezione na cmentarz w Lubielu Starym (powiat pułtuski). Grób pilota, niestety

bez tablicy informacyjnej, znajduje się obok mogiły Franciszka Bieleckiego, nauzcyciela z Orłowa (powiat makowski), który poległ 7 września 1939 r. w bitwie pod Michałowem nad Narwią. Nie zostało również upamiętnione miejsce tragicznej i jakże bohaterskiej śmierci polskiego lotnika.

Zbliżające się obchody 30 rocznicy agresji hitlerowskiej na Polskę stanowią dobrą okazję do wydobycia z zapomnienia wydarzeń z okresu kampanii wrześniowej 1939 r. i upamiętnienia miejsc, gdzie toczyły się walki z hitlerowskim najeżdźcą.

M. Bartniczak

CHEŁMSKIE PODZIEMIA

Podziemia kredowe w Chełmie Lubelskim stanowią jedną z największych atrakcji geologicznych w Europie. W 1965 r., po zapadnięciu się jezdnii i zawaleniu się fragmentów labiryntu podziemnego wydrążonego przed wiekami w górze kredowej, w podziemiach przeprowadzone zostały badania naukowe i prace zabezpieczające. Podziemia badał m.in. prof. dr W. Zin, który łączną długość podziemnych korytarzy ocenił na około 20 km. Ekipy pracowników naukowych i studentów zbadały ponad 8 km korytarzy rozchodzących się w wielu kierunkach pod starą częścią miasta.

Prace zabezpieczające przeprowadziło górnicze przedsiębiorstwo specjalistyczne z Mysłowic. Górnicze ekipy przeprowadziły szczegółową inwentaryzację podziemi. W najbardziej zagrożonych miejscach korytarze zostały zamurowane.

Po przeprowadzeniu prac zabezpieczających postanowiono podziemia udostępnić turystom. W 1969 r. chełmskiej placówce PTTK przekazano część podziemi z tzw. salą gotycką i korytarzami o łącznej długości ponad 500 m. Turyści mogą zwiędzać biegnące na głębokości 30 m czteropiętrowe korytarze.

Po przeprowadzeniu robót konserwacyjnych przekazana zostanie dalsza część korytarzy łącznie z drugim wejściem w innej części chełmskiej Starówki.

Z. T.

SPOTKANIE OPIEKUNÓW ZABYTKÓW

W dniach 14—15 czerwca 1969 r. odbyło się w Warszawie doroczne spotka-

nie zasłużonych społecznych opiekunów zabytków. Uczestniczyło w nim 40 opiekunów. Organizatorami spotkania był Zarząd Muzeów i Ochrony Zabytków Ministerstwa Kultury i Sztuki oraz Komisja Opieki nad Zabytkami Zarządu Głównego PTTK.

Podczas spotkania odbyło się przyjęcie u wiceministra Kultury i Sztuki Zygmunta Garsteckiego. Podziękował on serdecznie społecznym opiekunom zabytków za ich pracę. Podkreślił jej wartość oraz fakt, że wyraża się ona w udzielaniu pomocy służbie konserwatorskiej w ochronie dóbr kultury, w stałym troskliwym nadzorze zabytków powierzonych ich opiece oraz oddziaływaniu na społeczeństwo przez popularyzowanie idei i potrzeby ochrony zabytków.

Wiceminister Z. Garstecki wręczył następnie odznaki „Za opiekę nad zabytkami” — złotą Halinie Karnkowskiej z Łodzi i srebrną Tadeuszowi Millerowi z Bielska Podlaskiego. Wszystkim zaproszonym opiekunom dyrektor Zarządu Muzeów i Ochrony Zabytków mgr Mieczysław Ptaśnik wręczył albumy z dziedziny historii sztuki.

Drugie spotkanie odbyło się w Zarządzie Głównym PTTK. Miało ono charakter dyskusji, wymiany poglądów i doświadczeń na temat opieki nad zabytkami. Społeczni opiekunowie zwracali uwagę na konieczność bliższego kontaktu z radami narodowymi i wykorzystanie sprzyjającej okoliczności, jaką jest rozpoczęcie nowej kadencji rad narodowych dla uzyskania ich pomocy, w działalności komisjom opieki nad zabytkami. Postulowali również udział działaczy opieki nad zabytkami w pracach komisji kultury rad narodowych, zwracali uwagę na potrzebę współpracy z gminnymi spółdzielniami w zakresie opieki nad zabytkami we wsiach i małych miasteczkach. Opiekunowie podkreślili ponadto potrzebę koordynacji działalności regionalnych towarzystw kulturalnych z komisjami opieki nad zabytkami. W dyskusji wyłonił się także problem konieczności nawiązania bliższego kontaktu z komisjami przewodniczącymi PTTK.

Uczestnicy spotkania wystąpili z inicjatywą zwołania krajowej narady społecznej opiekunów zabytków, na której zostałyby przedyskutowane najważniejsze sprawy opieki nad zabytkami i ustalony program dalszej działalności.

Ryszard Cetnarski

SZLAKIEM ZWYCIĘZCÓW WAŁU POMORSKIEGO

W dniach 8—15 czerwca 1969 r. odbył się II Centralny Rajd Krajoznawczo-Turystyczny ZMS „Szlakiem zdobywców Wału Pomorskiego”. W imprezie tej wzięło udział 11,5 tys. młodych turystów ze szkół i zakładów pracy wszystkich regionów Polski.

Raid został zorganizowany przez Zarząd Główny ZMS i ZMW przy współudziale WKZZ, Zarządu Okręgu PTTK, Kuratorium Okręgu Szkolnego, ZO ZBoWiD i ZW LOK w Koszalinie.

Bezpośrednim organizatorem Rajdu był Zarząd Wojewódzki ZMS w Koszalinie.

Przez osiem dni 45 trasami wędrowały po województwie koszalińskim do Wałcza rajdowe grupy młodzieży. Najliczniej reprezentowana była młodzież województwa koszalińskiego, a wśród niej 900-osobowa grupa ze Słupska.

Generalnym hasłem rajdu było: „Nasze serce, myśli i czyny — Polsce Ludowej”. Niezwykle bogaty był program czynów społecznych, wykonanych przez młodych turystów w czasie Rajdu. Np. 300-osobowa grupa katowiczian przepracowała 950 roboczogodzin w gospodarstwach wiejskich we wsi Świerczyna. Szkołe Podstawowej w Wierchowiu przekazali Ślązacy sporo sprzętu turystycznego i sportowego. Uzupełnili szkolną bibliotekę, obdarowali uczniów regionalnymi pamiątkami ze Śląska.

Podobne czyny podejmowały inne grupy turystów. Uczestnicy traktowali swoje akcje na rzecz województwa koszalińskiego jako swego rodzaju rekompensatę, za autentyczną lekcję historii, którą przeżywali na co dzień w czasie Rajdu. Do młodych turystów przychodzili na ogniska i biwaki mieszkańcy tej ziemi, niejednokrotnie uczestnicy walk o Wał Pomorski (np. dowódca odcinka koło Wałcza, gen. Dubicki).

Na mecie Rajdu w Wałczu młodzież spotkała się z członkiem Biura Politycznego, sekretarzem KC — Józefem Teichmą, I Sekretarzem KW PZPR w Koszalinie — Stanisławem Kujdą, przedstawicielami ZG ZMS, gospodarzami powiatu wałeckiego, kombatanami i mieszkańcami Wałcza.

Ryszard Cetnarski

NOWE UZDROWISKA

Na terenie kraju znajduje się 36 miejscowości uznanych oficjalnie za uzdrowiska. Znajdują się wśród nich m.in.

znane miejscowości: Ciechocinek, Krynica, Busko i Świeradów oraz mniej popularne dotychczas ośrodki zdrojowe: Ustroń, Czernaia, Goczałkowice, Wapienne i Wysowa.

Wszystkie uzdrowiska położone są na terenie 10 województw. Przodują w tej dziedzinie województwa krakowskie i wrocławskie, posiadające łącznie 17 kurortów.

Nowe pokłady naturalnych zasobów leczniczych odkryte w ostatnich latach w kilku rejonach kraju sprawiły, że liczba uzdrowisk zostanie znacznie zwiększona. Przepisami ustawy o uzdrowiskach i lecznictwie uzdrowiskowym ma być wkrótce objętych 6 dalszych miejscowości. Należą do nich Kowary, Bolków i Szklarska Poręba w województwie wrocławskim, Wieliczka w województwie krakowskim, Międzyzdroje w województwie szczecińskim oraz Augustów w województwie białostockim.

Z. T.

OGÓLNOKRAJOWA NARADA

8 grudnia 1969 r. Komisja Opieki nad Zabytkami ZG PTTK zorganizowała pierwszą ogólnokrajową naradę, w której udział wzięli kierownicy lub asystenci muzeów krajoznawczych PTTK oraz zainteresowani działacze okręgowych i oddziałowych komisji opieki nad zabytkami.

Program narady obejmował następujące referaty: *Muzealnictwo w Polsce i rola w nim muzealnych placówek PTTK* — mgr Stanisława Brzostowskiego; *Statutowe i organizacyjne ramy działalności placówek muzealnych PTTK* — Wojciecha Militza; *Założenia programowe działalności placówek muzealnych PTTK* — prof. dr. Włodzimierza Antoniewicza.

Ponadto dr Stanisław Szymański omówił aktualny stan muzeów PTTK, a mgr Ryszard Cetnarski — podstawy finansowe działalności muzeów PTTK.

W dyskusji omówiono program i plany pracy muzeów krajoznawczych, prace rad muzealnych i kół przyjaciół muzeów, problem zabezpieczenia zbiorów i polepszania warunków lokalowych i finansowych oraz zasad pomocy jednostek organizacyjnych Towarzystwa dla placówek muzealnych.

Narada wyłoniła również zespół muzealny, który ma działać przy Komisji Opieki nad Zabytkami ZG PTTK i zajmować się wężłowymi zagadnieniami muzeów PTTK.

R. C.

DNI TURYSTYKI I KRAJOZNAWSTWA

Niezwykle udaną imprezą popularyzującą piękne tradycje i współczesny dorobek społecznego ruchu krajoznawczo-turystycznego na Śląsku były „Dni Turystyki i Krajoznawstwa Województwa Katowickiego”.

Podjęli ją działacze Zarządu Okręgu PTTK, WKKFiT, Wydziału Kultury Prezydium WRN w Katowicach, Zarządy Oddziałów PTTK w Częstochowie i Cieszynie oraz Wojewódzka Komisja OKKT „Szlakami Polski Ludowej”.

Celem „Dni Turystyki i Krajoznawstwa” było uczczenie XXV-lecia PRL, 50 rocznicy I Powstania Śląskiego oraz 60-lecia zorganizowanego ruchu turystycznego w województwie katowickim.

W okresie czterech dni, od 18 do 21 września 1969 r. na najpiękniejsze szlaki Beskidu Śląskiego i Jury Krakowsko-Częstochowskiej, wyruszyło tysiące turystów z terenu województwa katowickiego.

Uroczystości odbywały się przede wszystkim w siedzibach oddziałów-jubilatów: Częstochowie, Cieszynie i Wiśle. Obchody rozpoczęto 18 września w Częstochowie jubileuszem 60-lecia założenia Oddziału Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego. Miejscowy Oddział PTTK zorganizował z tej okazji specjalną wystawę obrazującą dorobek i tradycje Towarzystwa na ziemi częstochowskiej. Dla licznych gości i przedstawicieli władz zorganizowano wycieczkę w Jurę Krakowsko-Częstochowską, którą poprowadził inż. Janusz Brandys. W czasie jej trwania uczestnicy złożyli w Olszynie kwiaty pod pomnikiem Polaków zamordowanych przez hitlerowskich okupantów.

Wieczorem w sali Filharmonii Częstochowskiej odbyła się właściwa uroczystość jubileuszowa. Przybyli na nią przedstawiciele władz miejskich, powiatowych i wojewódzkich, Zarządu Okręgu PTTK i WKKFiT w Katowicach oraz delegacje z licznych oddziałów PTTK.

Spotkaniu, które zgromadziło blisko 800 osób przewodniczył prezes Zarządu Oddziału PTTK w Częstochowie E. Suchacki. Dzieje Oddziału ze szczególnym uwzględnieniem dorobku Towarzystwa w 25-leciu PRL przedstawił mgr Pietrzykowski. Uroczystym momentem było przekazanie Oddziałowi sztandaru ufundowanego przez koło PTTK z terenu Częstochowy oraz odznaczenie Oddziału Złotą Odznaką PTTK przyznaną przez Zarząd Główny PTTK. Odznaczenia i wyróżnienia otrzy-

mało także wielu działaczy i członków PTTK.

19 września był dniem Cieszyna. W godzinach rannych odbyło się spotkanie działaczy Zarządu Okręgu i Oddziału z przedstawicielami władz miasta i powiatu. Otwarto także wystawę obrazującą dorobek 60-lecia ruchu turystycznego na Śląsku Cieszyńskim.

Po południu w reprezentacyjnej sali ratusza — siedzibie władz miasta i powiatu odbyło się uroczyste posiedzenie Zarządu Oddziału PTTK w Cieszynie z udziałem przedstawicieli władz partyjnych i administracyjnych, Zarządu Głównego PTTK i Zarządu Okręgu PTTK w Katowicach.

Obecni byli liczni goście z sąsiednich oddziałów, nestorzy krajoznawstwa z Cieszyna, Częstochowy i Bielska-Białej z członkiem honorowym PTTK — Tomaszem Wróblem. Przybyli także goście z turystycznej organizacji „Sławoj” z Czeskiego Cieszyna oraz z Węgierskiego Towarzystwa Przyjaciół Przyrody. Z historią turystyki cieszyńskiej, ściśle związanej z patriotycznym nurtem walki o polskość tych ziem zapoznał uczestników jubileuszowego spotkania inż. Andrzej Hlawiczka.

Uroczystości odbywające się w Cieszynie w dniu 20 września 1969 r. były potraktowane jako „Dzień Działacza PTTK”.

Zasadniczym punktem programu było spotkanie działaczy katowickich w sali teatru w Cieszynie. Do zebranych ponad 650 aktywistów ruchu krajoznawczego przemawiał prezes Zarządu Okręgu PTTK Leon Dusik przedstawiając dorobek PTTK w województwie katowickim w okresie 25-lecia PRL. Omówił on również kierunki i zadania na najbliższe lata. Podczas spotkania Oddziałowi PTTK w Cieszynie przekazany został sztandar ufundowany przez oddziały PTTK województwa katowickiego; nastąpił również uroczysty akt odznaczenia Oddziału — Jubilata Złotą Odznaką PTTK, nadaną przez ZG PTTK. W imieniu władz przemawiał zastępca przewodniczącego WRN Stanisław Kiermaszek podkreślając rosnącą wagę wypoczynku i turystyki dla pracujących, znaczenie krajoznawstwa i turystyki w patriotycznym i internacjonalistycznym wychowaniu młodzieży oraz rolę PTTK w tej społecznie użytecznej działalności. W dniu tym otwarto również wystawę „Oddziały PTTK województwa katowickiego w 25-leciu PRL” obrazującą dorobek Towarzystwa na Śląsku.

Dzień 21 września nazwany został „Dniem Krajoznawstwa”, a jego bogaty

program zaprezentowano w Wiśle. W miejscowości tej zbiegły się trasy 10 rajdów w zlotów: pieszych, nizinnych, górskich, kolarskich i motorowych, łącznie 3000 uczestników.

Pożyteczną imprezą były zorganizowane w tym dniu wystawy Grupy Beskidzkiej GOPR ukazujące dorobek Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego, odpowiedzialną pracę ratowników oraz nowoczesny sprzęt ratunkowy.

„Dni Turystyki i Krajoznawstwa” były niezwykle interesującą imprezą turystyczno-krajoznawczą i kulturalną, która umożliwiła dokonanie przeglądu bogatego dorobku PTTK w województwie katowickim.

Ryszard Cetnarski

TURYSTYKA W SEJMIE

22 stycznia 1969 r. Komisja Zdrowia i Kultury Fizycznej rozpatrywała działalność Centralnego Funduszu Turystyki i Wypoczynku.

Jak wynika z informacji, w latach 1961—68 dotacje przekazane przez Centralny Fundusz zamykają się łączną kwotą 2 093 mln zł. W oparciu o środki Funduszu dokonano modernizacji hoteli komunalnych (m.in. 105 obiektów położonych na trasach międzynarodowych i ogólnopństwowych), obiektów PTTK (elektryfikacja, wymiana wyposażenia, podłączenie wody i urządzeń sanitarnych), schronisk szkolnych oraz budowy i rozbudowy 102 campingów i pół namiotowych, rozbudowano również 45 ośrodków wypoczynku świątecznego.

Z.T.

JUBILEUSZ ODDZIAŁU

W marcu 1969 r. Oddział Międzyuczelniany PTTK w Poznaniu obchodził jubileusz 15-lecia swego istnienia. Z tej okazji dokonano podsumowania dotychczasowej działalności organizacyjno-programowej. Oddział posiada na swym koncie wiele udanych rajdów i zlotów. Szczególnie ważne są Ogólnopolskie Rajdy Zachodnie, których trasy wiodą po Ziemi Lubuskiej i ziemi koszalińskiej.

W 10 kołach uczelnianych zrzeszonych jest ponad 1000 studentów. Ożywioną działalność rozwija 8 komisji oddziałowych. Przewodząca jest Komisja Turystyki

Piesznej, pod której opieką jest 745 km szlaków turystycznych. Komisja Wydawnicza opracowała 26 informatorów krajoznawczych.

R.C.

KRZEMIONKI OPATOWSKIE

W dniu 5 czerwca 1969 r. nastąpiło otwarcie skansenowskiego Muzeum Archeologicznego w Krzemionkach Opatowskich. Równocześnie została udostępniona do zwiedzania pierwsza zagospodarowana część neolitycznej kopalni krzemienia, największego w Europie i najlepiej zachowanego zabytku archaicznej techniki. Realizacja tego nietłatego przedsięwzięcia jest zasługą m.in. zespołu naukowców z warszawskiego Muzeum Archeologicznego na czele z prof. Zdzisławem Rajewskim, działaczy Muzeum Świętokrzyskiego w Kielcach, Wydziału Kultury Prezydium WRN, Rad Narodowych Ostrowca Świętokrzyskiego i Opatowa oraz Zarządu Okręgu PTTK w Kielcach.

Z okazji inauguracji nowego skansenu przemysłowego, położonego 10 km na północny wschód od Ostrowca Świętokrzyskiego, odbyła się sesja z udziałem kilkudziesięciu naukowców polskich i zagranicznych.

R.C.

SZLAK POWSTAŃCÓW ŚLĄSKICH

Dla uczczenia 50 rocznicy I Powstania Śląskiego członkowie Komisji Turystyki Piesznej PTTK w Gliwicach wytyczyli i oznakowali (niebieskim kolorem) szlak powstańczych walk o długości ponad 150 km. Nowy szlak turystyczny rozpoczyna się w rynku w Gliwicach, prowadzi przez Stare Gliwice, las Dąbrówka, Brzezinki, Sierakowice, Kotłarnię na Górę Św. Anny. Stamtąd zaś przez Strzelce Opolskie, Toszek i Zbrosławice Wielkie do Bytomia.

STATKIEM DO MODLINA

Obrona Modlina we wrześniu 1939 r. należała do najbardziej krwawych walk, które stoczyli żołnierze polscy z hitlerowskim najeźdźcą. Tylko dzięki ogromnemu hartowi, ofiarności i bohaterstwu całej załogi twierdzy, której z pełnym poświęceniem pomagała ludność cywilna, udało się powstrzymać wroga przez prawie 20 dni. Twierdza poddała się nazajutrz po kapitulacji Warszawy.

W 30 rocznicę obrony twierdzy modlińskiej Staromiejskie Koło wspólnie z Oddziałem Wojskowym PTTK zorganizowały wycieczkę statkiem do Modlina. Uczestnicy złożyli hołd poległym obrońcom Modlina przy pomniku wystawionym w obrębie twierdzy, a następnie wzięli udział w spotkaniu z obrońcami twierdzy.

Z.T.

ZLOT AUTOMOBILISTÓW

10—13 lipca 1969 r. odbył się w Krakowie Międzynarodowy Zlot Automobilistów i Motocyklistów. Imprezie patronowała Międzynarodowa Federacja Sportów Motorowych FIM. Wzięło w niej udział około 800 turystów z 18 państw Europy. Rajdowcy przybyli do Krakowa przez pięć głównych punktów granicznych: Chyżne, Cieszyn, Łysą Polanę, Zgorzelec i Kołbaskowo. Uczestnicy zlotu zwiedzili również Wieliczkę, przełom Dunajca oraz Muzeum Martyrologii w Oświęcimiu.

SEJMIK KRAJOZNAWCZY

12—13 kwietnia 1969 r. na zamku w Golubiu odbył się ogólnopolski sejmik krajoznawczy, zorganizowany przez Komisję Krajoznawczą i Młodzieżową Zarządu Głównego PTTK oraz Międzyuczelnianą Oddział PTTK w Toruniu.

W czasie obrad wygłoszone zostały trzy referaty: dr M. I. Mileskiej — *Krajoznawstwo szkołą patriotycznego wychowania młodzieży i rola oddziałów międzyuczelnianych PTTK w rozwoju krajoznawstwa*, Ewy Polaszek — *Formy i metody pracy krajoznawczej w środowisku studenckim* oraz prof. dr M. Znamierowskiej-Prüfferowej — *Spoleczne wartości kultury i sztuki ludowej*.

R.C.

POROZUMIENIE

13 marca 1969 r. w siedzibie Zarządu Głównego PTTK odbyło się spotkanie przedstawicieli Zarządów Głównych Polskiego Związku Kajakowego i Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego w celu zawarcia porozumienia o współpracy obu organizacji. Porozumienie podpisali: prezes ZG PTTK — Piotr Gajewski i prezes ZG PZKaj. — Antoni Bazaniak.

Zgodnie z zasadami porozumienia obie organizacje będą współdziałać w zakresie rozwoju turystyki kajakowej i podniesienia kultury turystyki. Współpraca będzie dotyczyła organizacji imprez, szkolenia i informacji oraz spraw sprzętowych w turystyce kajakowej.

R.C.

CENNY PATRONAT

Przykład patronatu tarnobrzesckiej „Siarki” nad zabytkowym, wspaniałym zamkiem renesansowym w Baranowie Sandomierskim, przywróconym obecnie do dawnej świetności, nie jest odosobniony. Jeden z największych zakładów przemysłowych Rzeszowszczyzny — Wytwórnia Sprzętu Komunikacyjnego w Mielcu — rozłożył opiekę nad XVI-wiecznym zamkiem w Przecławiu.

Zabytek ten, zniszczony i zdewastowany, zostanie całkowicie odbudowany kosztem wielomilionowych nakładów. W pięknych stylowych salach znajdzie pomieszczenie m.in. Muzeum Przemysłu Lotniczego w Polsce. W oficynie i na terenie XVII-wiecznego parku — zbudowany zostanie duży hotel z pełnym zapleczem i restauracją.

Z.T.

WYSTAWA REGIONALNA

W wielkim piecu hutniczym w Starachowicach, liczącym 150 lat, powstanie stała wystawa regionalna. Piec był dotychczas wykorzystywany przez Starachowicką Fabrykę Samochodów Ciężarowych. W związku z tym fundusze na remont tego obiektu i adaptację dla celów wystawowych podjął się pokryć właśnie ten zakład.

Starachowicki piec to symbol początków industrializacji tego regionu. W okresie działalności gospodarczej Stanisława Staszica na Kielecczyźnie znajdowały się tam zakłady metalowe. W okresie powojennym Starachowice stały się wielkim ośrodkiem przemysłu motoryzacyjnego.

NOWE ODKRYCIE

W Jędrzychowicach k. Zgorzelca odkryto duże złoża kwarcu. Zawierają one ponad 200 tys. ton cennych kwarcytów o właściwościach podobnych do minerałów występujących w rejonie Bolesławca.

Wycieczka z Warszawy do Karpacza (1927) - grupa z Zakładu Fizjologii i Higieny Uniwersyteckiego Instytutu Fizjologii i Higieny w Warszawie

Obecnie w Instytucie Materiałów Ogniotrwałych w Gliwicach prowadzone są prace nad możliwościami i technologią wydobycia tego poszukiwanego surowca, niezbędnego do produkcji wyrobów krzemionkowych i żelazokrzemowych.

B. M.

HARCERSKIE STACJE TURYSTYCZNE

Od przeszło dziesięciu lat rzeszowscy harcerze organizują w Bieszczadach wakacyjne stacje turystyczne pod namiotami. Lokalizowane są one przy szlakach pieszych, najbardziej uczęszczanych przez turystów. Stacje dysponują 20—30 miejscami. W 1969 r. zorganizowano 7 stacji turystycznych przy obozach harcerskich w Kolonicy k. Baligrodu, w Wetlinie, Ustrzykach Górnych, Chmielu, Dwerniku, w Równi k. Ustrzyk oraz w Horodku. Skorzystało z nich ponad 2 tys. turystów wędrujących pięknymi szlakami bieszczadzskimi.

Z. T.

TURYSTYKA NA ZNACZKACH POCZTOWYCH

W 1969 r. ukazała się nowa emisja 8 znaczków p.n. „Turystyka”. Na znaczkach przedstawiono atrakcyjne miejscowości i obiekty turystyczne w Polsce: szlak turystyczny Świętokrzyskiego Parku Narodowego z zaznaczeniem najbardziej interesujących miejscowości turystycznych (40 gr); ruiny zamku średniowiecznego z XIV w. w Niedzicy nad Dunajcem (60 gr); latarnię morską w Kołobrzegu (1,35 zł); zamek książąt szczecińskich i fragment parku w Szczecinie (1,50 zł); widok ogólny Torunia od strony Wisły (2,50 zł); widok ogólny Kłodzka (3,40 zł); widok ogólny Sulejowa (4 zł); fragment rynku w Kazimierzu Dolnym (4,50 zł). Do każdego znaczka dołączona jest przywieszka, której rysunek uzupełnia temat przedstawiony na znaczku.

Znaczki wykonano techniką wielobarwnego offsetu wg projektów A. Heidricha.

Emisję uzupełniają ozdobne koperty, wydane przez PPK „Ruch” z okolicznościowym kasownikiem.

*

Zainicjowana w 1967 r. przez ZG PTTK i Ministerstwo Górnictwa akcja organizowania campingów polskich zakładów pra-

cy na czarnomorskim wybrzeżu w Bułgarii przyniosła dobre rezultaty. W 1969 r. z tej formy atrakcyjnego i taniego wypoczynku skorzystało około 1500 śląskich górników i ich rodzin (w 1968 r. — około 1000 osób). „Balkanturist” zapewnił polskim wczasowicom trzy ośrodki położone w pobliżu Złotych Piasków „Panorama”, „Pirin” i „Horpont”. Wczasowicze mieli do swej dyspozycji autokar PTTK, przeznaczony do wycieczek krajoznawczych.

*

W dniach 14—15 czerwca 1969 r. w Lesku (województwo rzeszowskie) odbyło się plenarne zebranie Komisji Ochrony Przyrody Zarządu Głównego PTTK.

Podczas obrad Plenum rozpatrzone następujące problemy:

Zagadnienia ochrony przyrody a perspektywiczny plan zagospodarowania regionu bieszczadzkiego;

Ochrona przyrody przy obiektach zabytkowych i muzealnych;

Ochrona przyrody w turystyce masowej nad Zalewem Solińskim;

Narodowy Park Bieszczadzki.

Uczestnicy Plenum zwiedzili tereny Bieszczadzkiego Parku Narodowego i tereny nad zbiornikiem Soliny oraz wzięli udział w otwarciu ekspozycji Muzeum Przyrodniczego im. Wincentego Pola w Lesku.

R.C.

*

Z okazji XV-lecia Koła Przewodników Terenowych i Beskidzkich w Rzeszowie zorganizowano w dniach 17—18 maja 1969 r. sesję popularnonaukową.

Na sesji referaty wygłosili: Wojciech Militz pt. *Przewodnik turystyczny i jego współczesna rola*, Bronisław Cmela — *Z zagadnień przewodnickich w województwie rzeszowskim* i dr Fr. Błoński — *Muzea w pracy przewodnickiej*.

*

1 lipca 1969 r. ukazał się nowy miesięcznik, poświęcony zagadnieniom przewodnictwa turystycznego i pilotażu — pod nazwą *Gościńiec*. Jest to pismo ogólnopolskie, wydawane przez Zarząd Główny PTTK. Na jego łamach omawiane są problemy przewodnickie, metodyka prowadzenia wycieczek, publikacje polityczne i światopoglądowe, a także artykuły poszerzające wiadomości z zakresu sztuki

ki, kultury wycieczkowania, ochrony przyrody i zabytków i inne.

*

Opiekunowie Ojcowskiego Parku Narodowego stwierdzili, że jego drzewostan, zwłaszcza na Złotej Górze, systematycznie niszczeje. Jest to wynik stałego zanieczyszczania powietrza dymami i gazami przemysłowymi, które dochodzą z wiatrem aż do rezerwatu.

Naukowcy, prowadzący na terenie Parku wszechstronne badania przyrodnicze, postulują rozszerzenie ochrony na zespoły leśne w powiecie olkuskim, by stanowiły one ochronę Parku. Wartościowsze mogłyby się stać rezerwatami przyrody. Uratowane w ten sposób od eksploatacji resztki lasów w rejonie Olkusza, Bolesławia i Bukowna przyczyniłyby się do ochrony bezcennych skarbów przyrody w Ojcowskim Parku Narodowym. Stanowiłyby one równocześnie zaplecze turystyczno-wypoczynkowe dla okręgu przemysłowego.

Z.T.

*

W dniach 11—15 czerwca 1969 r. odbyły się „V Dni Folkloru Opoczyńskiego”.

go”. Zorganizowano w tym czasie doroczny jarmark opoczyński z udziałem twórców ludowych oraz urządzono kilka konkursów. Interesujący był festiwal poetów ludowych.

Na estradach tańczyły i śpiewały ludowe zespoły artystyczne „Kamionka” z Łysej Góry, „Opocznianka”, „Gerlach” z Drzewicy, kapela WSS z Opoczna i inne.

Powodzeniem cieszyły się wystawy: „Ziemia opoczyńska w fotografii”, „Moja wioska w 25-leciu PRL”, „Rzeźba ludowa” oraz pamiątek regionalnych produkcji Spółdzielni „Opocznianka”.

*

Sandomierz należy do najbardziej ożywionych ośrodków turystyki w województwie kieleckim. Rocznie zwiedza miasto i okolice około 450 tys. osób. Zatrzymuje się w nim co trzeci turysta odwiedzający region świętokrzyski. Zabytki architektury, historia miasta i jego ciekawe podłoże wywołują duże zainteresowanie turystów.

Turyści przed starym ratuszem sandomierskim. Fot. CAF — Wawrzynkiewicz

Już w 1968 r. Sandomierz uzyskał prawo do przyjmowania i oprowadzania turystów wyłącznie przez własnych przewodników. W 1969 r. wycieczki z całego kraju oprowadziło po mieście przeszło 60 wysoko wykwalifikowanych przewodników PTTK.

*

Ponad 6,5 tony waży monumentalny herb Białej Podlaskiej, wykonany z betonu przez mieszkańca tego miasta, Zbigniewa Ulatowskiego. Herb ten zgodny jest z opisami z XVII w. i przedstawia Michała Archanioła stojącego z mieczem i wagą na pokonanym smoku.

Wykonanie herbu, który ma 5 m wysokości zajęło rzeźbiarzowi dwa lata.

*

Z myślą o około 850 tys. turystów zwiedzających corocznie ziemię nowosądecką zorganizowano w 1969 r. atrakcyjny spływ Popradem. Jest on dłuższy od znanego spływu Dunajcem: trasa łącząca Muszynę z Żegiestowem wynosi bowiem 20 km.

Spływ doliną Popradu trwa około 4 godzin. Ponad 20 zestawów tratw może przewieźć jednorazowo blisko 200 osób. Tratwami kierują tzw. retmani — nowosądeccy flisacy ubrani w regionalne stroje.

*

W Suchoj Beskidzkiej (województwo krakowskie) odrestaurowano zabytkową karczmę. Obecnie mieści się tu restauracja i kawiarnia. Karczma otrzymała nazwę „Rzym”.

*

Nad martwą Wisłą, opodal ujścia do morza w Gdańsku, znajduje się oryginalna XV-wieczna budowla zwana twierdzą Wisłoujście. Umiejscowiona na półwyspie Westerplatte pierwotnie pełniła rolę latarni morskiej, a następnie broniła wejścia do portu gdańskiego. Twierdza posiada szereg podziemnych korytarzy, które po odpowiednim zabezpieczeniu mogą stanowić turystyczną atrakcję. Jednocześnie odkryto podziemne umocnienia. W wykopie na szańcu znaleziono dwie stare monety, z których jedna pochodzi z połowy XVIII w. a druga jest znacznie starsza.

We wsi Ostrów w powiecie mogileńskim znajduje się zabytkowy wiatrak z 1806 r. Jest to typowy „koźlak”, charakteryzujący się dwuspadowym dachem oraz tym, że ustawianie do kierunku wiatru odbywa się poprzez przesuwanie całości budowli. W Polsce spotyka się również wiatraki typu holenderskiego, które stanowiły postęp techniczny w porównaniu z „koźlakami”. M.in. „holendry” znajdują się pod Nakłem i w Nowem nad Wisłą. Niektóre z nich są jeszcze czynne, jak np. wiatrak w Chrośnie (powiat inowrocławski), który był niedawno konserwowany.

*

W Pięknej Górze koło Giżycka, w miejscu tradycyjnych obozów sportowo-turystycznych studentów Akademii Wychowania Fizycznego w Warszawie, znajduje się interesująca rzeźba Światowida dłuta Zygmunta Bielczyka. Na cokole rzeźby znajdują się nazwiska olimpijczyków — wychowanków AWF.

*

W Zameczku (powiat opoczyński) znajduje się nie zbadany dotychczas labirynt lochów i korytarzy. Podziemne korytarze i kanały ciągną się pod ruinami zamku, który został zniszczony w czasie wojen szwedzkich.

Zamek został zbudowany nad rzeką Drewiczką i należał do rodu Łabędziów. Był to duży obiekt obronny i wytrzymał niejednokrotnie oblężenie. Legenda głosi, że w podziemiach znajduje się skarbiec b. właścicieli zamku, ukryty w jednym z lochów.

*

W powiecie chojnickim (województwo bydgoskie) mieszka i tworzy ponad czterdziestu zrzeszonych artystów ludowych. Reprezentują oni w swej twórczości folklor ludowy. Wśród nich wyróżnia się szczególnie Władysław Lica z Wdzydz Tucholskich. W jego twórczości dominują postacie ludzkie, modelami zaś są najczęściej starzy ludzie ze wsi kaszubskich. Prace Władysława Licy były eksponowane na licznych wystawach w kraju (m. in. w Fromborku, Toruniu, Zielonej Górze i Lublinie) i za granicą, zdobywając wszędzie duże uznanie.

*

W sierpniu 1969 r. odbył się w Szczyrku „VI Festiwal Kultury Beskidzkiej”.

Rzeźba artysty ludowego Władysława Licy z Wdzydz Tucholskich. Fot. CAF — Gil

Liczni wczasowicze i miejscowi mieszkańcy obejrżeli wiele interesujących występów zespołów ludowych reprezentujących bogaty dorobek regionalny ziemi żywieckiej — jej pieśni, tańce i piękne stroje ludowe.

*

Panorama racławicka, dzieło Wojciecha Kossaka i Jana Styki, znajduje się obecnie w konserwacji przed przeniesieniem do specjalnie wybudowanej rotundy we Wrocławiu. Panorama ma 120 m długości i 16 m wysokości (wysokość 5-piętrowego domu).

*

W czerwcu 1969 r. w Nowym Sączu zakończył się XXVIII Międzynarodowy Splyw Kajakowy na Dunajcu. W imprezie wzięło udział ponad półtora tysiąca wodniaków z Czechosłowacji, Węgier, NRD, NRF i Polski.

*

Występ ludowego Zespołu Pieśni i Tańca z Żywca. Fot. CAF — Jakubowski

Zrzeszenie Studentów Polskich posiada w Szklarskiej Porębie swoją bazę turystyczną. Co rok przyjeżdżają tutaj studenci z wszystkich regionów Polski, by w czasie swego pobytu wyruszyć na turystyczne szlaki.

*

Przed kilku laty grupa toruńskiej młodzieży zbudowała łódź wiosłowo-żaglową na wzór dawnych łodzi Wikingów. Pięciosobowa załoga oryginalnej łodzi wyrusza co roku na rejsy turystyczne po jeziorze Narie koło Morąga. Kierownikiem grupy jest Marek Szablowski, który buduje już drugą łódź mającą być kopią oryginalnej łodzi Wikingów, znajdującej się w muzeum koło Oslo.

*

W miejscowości Wdzydze Kiszewskie (powiat kościerski) utworzony zostanie Kaszubski Park Etnograficzny. Zgromadzi się tu wiele obiektów obrazujących regionalne budownictwo — chałupy kaszubskie, wiatrak, młyn wodny, warsztaty rzemieślnicze i in.

Teren zostanie zagospodarowany dla celów turystyczno-wypoczynkowych.

Dotychczas we Wdzydzach znajdował się skromny skansen założony jeszcze w 1906 r. przez miejscowego działacza Izzydora Gulkowskiego.

*

Akcją „Śleża” nazwano czyn na 25-lecie Polski Ludowej wielu zakładów pracy i instytucji polegający na udziale załóg w budowie Dolnośląskiego Parku Kultury i Wypoczynku w rejonie Śleży. Park będzie służył mieszkańcom Wrocławia oraz okolicznych miast.

*

W potężnych murach dawnego zamku krzyżackiego w Kwidzynie (województwo gdańskie), zbudowanego w latach 1320—40 mieści się obecnie Muzeum Regionalne. W sześćdziesięciu salach zgromadzono eksponaty ilustrujące poziom kultury materialnej tego regionu.

*

W pobliżu zamku Ostrogskich, na początku ul. Tamka w Warszawie powstaje uroczyste zakątek. Nazywać się on będzie

placem Złotej Kaczki. Zrekonstruowano już zabytkowy mur, wybudowano schody oraz trzy żelbetonowe ekrany, które będą ozdobione kolorową mozaiką, ilustrującą legendę o złotej kaczkę, mającej niegdyś pływać w podziemiach zamku Ostrogskich. Plac Złotej Kaczki będzie kilkupoziomowy, tarasowy, pośrodku będzie znajdował się niewielki basen ze złotą kaczką. Na rogu ul. Kopernika i ul. Tamka otwarta została restauracja „Złota Kaczka”.

*

Międzynarodowy ruch turystyczny wzrósł w 1969 r. w tempie nie notowanym od 1962 r. Na całym świecie, jak obliczyła Unia Instytucji Turystycznych (UIOCT), podróżowało w celach turystycznych 153 mln osób, tj. o 8 procent więcej niż w 1968 r.

Kraje europejskie odwiedziło 112 mln turystów zagranicznych. Na kontynencie amerykańskim było 30 mln turystów, po Azji i wyspach Pacyfiku podróżowało po-

nad 22 mln, a do Afryki przybyły 2 mln zwiedzających.

Według obliczeń GKKFIT, w 1968 r. odwiedziło Polskę blisko 2 mln gości zagranicznych.

W porównaniu z 1967 r., który był Międzynarodowym Rokiem Turystyki, nastąpił wzrost przyjazdów z zagranicy o 27%.

*

Krakowski Oddział PIHM, obchodzący w 1969 r. swe 50-lecie, może poszczycić się tradycjami badań hydrometeorologicznych, sięgającymi XV w. Przed 500 laty prowadzono badania pogody na krakowskiej uczelni, o czym świadczą zachowane do dziś zapiski.

Niemal dwóch wieków sięgają również badania hydrologiczne. Od XVIII w. bez przerwy prowadzi się badania stanu wód. Wynikło to z konieczności przewidywania groźby wielkich powodzi, które w górskich rejonach województwa krakowskie-

Kajakarze pokonują bramki „Ptasiego uskoku” między Czorsztynem i Krościenkiem. Fot. CAF — Olszewski.

go były zawsze wielkim niebezpieczeństwem dla życia i mienia ludzkiego.

*

Z inicjatywy Komisji Badań nad Pamiętnikarstwem PAN oraz Zarządu Głównego Związku Młodzieży Wiejskiej powołano do życia Towarzystwo Przyjaciół Pamiętnikarstwa.

Celem Towarzystwa jest rozwijanie ruchu pamiętnikarskiego.

Członkami — założycielami Towarzystwa zostało około 200 osób: wybitnych uczonych i pisarzy oraz znanych działaczy społeczno-kulturalnych, partyjnych i państwowych.

Członkiem TPP może zostać każdy, kto chciałby przyczynić się do rozwoju ruchu pamiętnikarskiego poprzez czytelnictwo i popularyzowanie pamiętników, konkursowe lub „domowe” (wyłącznie dla siebie lub najbliższych) pisanie pamiętnikarskie, wykorzystanie pamiętników w działalności artystycznej, naukowej, publicystycznej lub społeczno-kulturalnej oraz poprzez wszelką działalność pożyteczną dla pamiętnikarstwa polskiego.

Z. T.

*

Ośrodek Badań Naukowych im. W. Kętrzyńskiego w Olsztynie gromadzi pamiątki piśmiennictwa polskiego Warmii i Mazur. Rezultatem prowadzonej dotychczas akcji jest bardzo bogaty zbiór książek, druków, dokumentów i fotografii, często nie znanych dotąd badaczom. Wśród ofiarodawców i deponentów znajdują się nazwiska aktywnych działaczy ruchu polskiego z okresu międzywojennego.

Wśród eksponatów znajdują się m. in. kancjonały — śpiewniki mazurskie, wydawane systematycznie od XVIII w. aż po lata dwudzieste XX w., komplet literatury tzw. odpustowej, wydawanej w XIX w. w Mikołowie na Śląsku.

Z. T.

NOTKI BIBLIOGRAFICZNE

Przyroda ziemi wałbrzyskiej — Zygmunt Jońca. Nakładem Zarządu Oddziału PTTK w Wałbrzychu, 1000 egz.

W 28-stronicowej broszurze, w przystępny sposób, autor, regionalista i krajoznawca, opisuje geologię, krajobraz, fizjografię, mikroregionów, zabytki przyrody nieożywionej, klimat i wody, roślinność, świat zwierzęcy i osobliwości florystyczne ziemi wałbrzyskiej.

Broszura wypełnia dotkliwą lukę, bowiem ziemia wałbrzyska nie doczekała się niestety dotychczas swego przewodnika.

W. Sadowski

PÓZYTECZNE WYDAWNICTWO

Na półkach księgarskich ukazało się nader pożyteczne wydawnictwo: *Warszawski informator turystyczny*. Zawiera on m. in. wiadomości o bazie noclegowej i żywieniowej stolicy, informacje z dziedziny komunikacji i możliwości wypoczynku, wykaz zakładów pracy dostępnych do zwiedzania i wykaz adresów wojewódzkich ośrodków informacji turystycznej. Ponadto w wydawnictwie tym znajdują się informacje przeznaczone dla turystów zmotoryzowanych, amatorów wędkarstwa i jazdy konnej. *Warszawski informator turystyczny* ukazał się w pięknej szacie graficznej. Natomiast nakład tej wartościowej publikacji jest stanowczo zbyt niski (tylko 5 tys.) w stosunku do zapotrzebowania.

Z. T.

NOWE VARSAVIANA

Staraniem Państwowego Wydawnictwa Naukowego opracowano nową serię poświęconą zabytkom Warszawy. Niewielkie tomiki zawierają informacje, o najciekawszych zakątkach stolicy, jej zabytkach i pomnikach.

W końcu 1969 r. ukazały się trzy pozycje z nowej serii: H. Kotkowskiej-Barei — *Pomnik Chopina*, A. Rottermunda — *Pałac Błękitny* i St. Lorentza — *Natolin*. PWN zapowiada wydanie w dalszej kolejności następnych tomików: M. Kwiatkowskiego — *Królikarnia*, J. Mieleszko — *Pałac Czapskich*, A. Bartczakowej — *Collegium Nobilium*.

Wydane dotychczas tomiki są bogato ilustrowane, odznaczają się staranną szatą graficzną. Cieszą się one dużym zainteresowaniem wszystkich miłośników Warszawy, a zwłaszcza warszawskich przewodników PTTK.

Z. T.

POMNIKI CHWAŁY I PAMIĘCI

Nakładem Wydawnictwa PP „Ruch” ukazały się dwa albumy pamiątkowe zawierające serię artystycznych zdjęć pomników chwały żołnierskiej oraz cmentarzy poległych uczestników walk na ziemiach polskich w latach 1939—45.

W pierwszym albumie, zatytułowanym *Polegli na polu chwały 1939—1945* znajduje się 105 fotografii pomników i cmentarzy żołnierzy Wojska Polskiego, partyzantów GL, AL, AK i BCh. Objaśnienia ilustracji są w czterech językach.

Drugi album *Towarzyszom broni 1944—1945* zawiera 100 fotografii pomników i cmentarzy żołnierzy Armii Radzieckiej, walczących na terenie Polski. Teksty są dwujęzyczne (polski i rosyjski).

Albumy opracowane są niezwykle starannie. Teksty są z konieczności bardzo oszczędne lecz wyczerpujące. Opisy materiału ilustracyjnego sporządził Zbigniew Reiff. Opracowanie graficzne obu albumów jest dziełem Macieja Hibnera.

Z. T.

HISTORIA POMORZA

Nakładem Wydawnictwa Poznańskiego ukazał się pierwszy tom fundamentalnego dzieła pt. *Historia Pomorza*. Jest to praca zbiorowa napisana przez zespół wybitnych specjalistów pod redakcją prof. dr. Gerarda Labudy. Publikacja ta jest pierwszą w światowej literaturze historycznej syntezą dziejów Pomorza. Stanowi ona bardzo poważne osiągnięcie naukowe. Książka posiada bogatą szatę edytorską; zawiera blisko 40 ilustracji, zdjęcia, rysunki, mapy, wielobarwne tablice genealogiczne.

Autorzy i Wydawnictwo Poznańskie dedykują tę cenną publikację Uniwersytetowi im. A. Mickiewicza w Poznaniu w 50 rocznicę jego założenia.

Z. T.